

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

ZÁŠKOLÁCTVÍ Z HISTORICKÉHO POHLEDU

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KVĚTOSLAVA MUSÍLKOVÁ, DiS.

*UČITELSTVÍ PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY, OBOR UČITELSTVÍ INFORMATIKY PRO
ZÁKLADNÍ ŠKOLY*

Vedoucí práce: Kocurová Marie, Doc. PaedDr. Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 31. května 2023

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat své vedoucí diplomové práce paní Marii Kocurové Doc. PaedDr. Ph.D. za obětavou pomoc, cenné rady a čas, který mi věnovala při psaní diplomové práce. Mé poděkování patří také mému manželovi, který mě podporoval nejen při psaní diplomové práce, ale i po celou dobu studia, a byl mi dobrým rádčem, a i prvním podnětným recenzentem. Rovněž musím poděkovat i zaměstnancům státních archivů v Berouně, Příbrami a v Praze za aktivní pomoc při vyhledávání všech potřebných historických podkladů.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 HISTORIE ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	7
1.1 České země v době osvícenství.....	7
1.2 Stabilizace veřejného školství v českých zemích.....	14
1.2.1 Rozvoj školství v 19. století.....	14
1.2.2 Zemský zákon ze dne 8. února 1869, jímž se upravují pravidla dohlídky na školách	15
1.2.3 Říšský zákon ze dne 14. května 1869, jímž se ustanovují pravidla vyučování v obecných školách	19
1.2.4 Řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.....	25
1.2.5 Vynesení zemské školní rady z dne 30. m. září l. 1870, č. 5491.....	28
1.2.6 Vynesení zemské školní rady ze dne 30. prosince 1872, č. 12379 o naplňování povinné školní docházky zaměstnaných dětí a o zřizování škol v továrnách	29
1.2.7 Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. října 1873	32
1.3 Černá a Zlatá kniha	33
1.4 Vynesením c. k. zemské školské rady ze dne 21. listopadu 1882.....	34
2 VÝZNAMNÍ REFORMÁTOŘI.....	36
2.1 Jan Ignác Felbiger	36
2.2 Ferdinand Kindermann.....	38
3 ORGANIZACE RAKOUSKÉ OBECNÉ ŠKOLY PŘED 1. SVĚTOVOU VÁLKOU	40
4 SITUACE VE ŠKOLSTVÍ V ČSR PO ROCE 1918	41
4.1 Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství	42
4.2 Malý školský zákon z 13. července 1922.....	42
4.3 Tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových	44
4.4 Tresty a pokuty pro opomíjení předpisů.....	45
4.5 Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937.....	46
5 ŠKOLSKÉ ZÁKONY OD ROKU 1945 DO ROKU 1948	55
6 PŘEHLED ZJIŠTĚNÝCH FORMULÁŘŮ A TABULEK TÝKAJÍCÍCH SE NEDBALÉ DOCHÁZKY ŽÁKŮ.....	56
7 KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ NA ŠKOLÁCH.....	58
7.1 Období od roku 1869 do roku 1918	58
7.2 Období od roku 1918 do roku 1948	59
ZÁVĚR.....	60
RESUMÉ.....	62
RESUME.....	64

SEZNAM LITERATURY	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	69
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

„Záškoláctví“ – jedno slovo, 10 písmen. Je to zcela jednoznačný pojem, kterému každý, kdo kdy chodil do školy, „rozumí“. Když půjdu po městě a začnu se ptát náhodných chodců, co si pod tímto pojmem představují, naprostá většina z nich mi odpoví, že to je přece jasné, dítě místo aby šlo do školy se učit, jde někam do parku, kde se „v klídku poflakuje k radosti Boží“, a celá škola je mu naprosto „ukradená“. Ale je tomu opravdu tak? Je to opravdu tak jednoduché? A když přidám další otázku „*Jak takového žáka záškoláctví odnaučit?*“, opět většinou dostanu odpověď, že nejlepší je dát dítěti pár pohlavků, „*Škoda rány, která padne vedle!*“, pracovně jej zapřáhnout a „*von*“ už si dá příště pozor, aby záškoláctví zopakoval. A většina z dotazovaných si ani nepoloží otázku co je možnou příčinou tohoto záškoláctví a bude takovéto „*odnaučování*“ opravdu účinné? Neexistují jiné efektivnější metody?

K zamyšlení o příčinách, důsledcích a nápravě záškoláctví mě před pár lety přivedl přestup žákyně do 2. ročníku základní školy. Holčička na konci 1. ročníku dostala trojku z chování za 96 neomluvených hodin. Vedení školy nepomohlo naplňování platných právních norem, nepomohl OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí) a ani Policie České republiky. A tak jsem si položila několik otázek. Když propracované právní normy 21. století ve spolupráci vedení školy, orgánu sociálně-právní ochrany dětí a policie nedokážou žádným způsobem zabránit nárůstu neomluvených hodin holčičce z 1. ročníku základní školy, která evidentně sama o své vůli si nechodila hrát na dětské pískoviště někde v parku, místo aby chodila do školy, a jediným postihem je trojka z chování, jaké nástroje, právní normy měli vedoucí pracovníci obecných škol v době od vyhlášení Všeobecného školního řádu pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích dne 6. prosince 1774 až do nástupu komunismu, tedy do konce roku 1948. Jak důsledně byla vedena evidence žáků, kteří pravidelnou docházku do školy zanedbávali, jaké byly postihy rodičů apod.

Odpověďmi na tyto otázky ve spojitosti se stručnými dějinami pedagogiky se budu zabývat ve své diplomové práci.

1 HISTORIE ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

1.1 České země v době osvícenství

Zavedení povinné školní docházky v českých zemích je spjato se jménem císařovny Marie Terezie. Císařovna si byla vědoma důležitosti vzdělanosti svých poddaných pro rozvoj celé země. Uvědomovala si, že školský systém výrazně zaostává za školstvím v jiných zemích, ať už to byla Francie nebo Španělsko, že je zcela v „rukách“ církve, zejména pak jezuitského řádu, že děti jsou nuceny učit se zpaměti latinské texty, kterým mnohdy nerozumí, že jsou používány zastaralé vyučovací metody, které tak nevedou k vyšší vzdělanosti jejich poddaných. Navíc děti již od útlého věku byly nuceny pracovat na hospodářstvích své vrchnosti, svých rodičů, v manufakturách, což v žádném případě nevedlo k jejich vzdělanosti.

Panovnice se významněji zajímala o stav školství v monarchii na popud svých osvícensky a filantropicky zaměřených rádců již od roku 1769/1770, neboť jí byla známa souvislost mezi stavem obecné vzdělanosti a prosperitou státu. Proto prohlašuje školu a školství za politicum, tedy věc státu, nikoli církve.

V roce 1769 byla Marií Terezií zřízena školská komise ve Vídni s cílem reformovat školské oblasti.

Císařovna Marie Terezie již v roce 1771 zřídila ve Vídni, hlavním městě habsburské monarchie, tzv. „normální školu“, která pracovala dle filantropických pedagogických zásad a využívala zaháňskou metodu J. I. Felbigera. Také v Kaplicích v jižních Čechách uplatňoval zaháňskou metodu farář F. Kindermann, který výrazně ovlivnil tereziánskou školskou reformu

Poté, co byl v roce 1773 zrušen jezuitský řád a jeho majetek přešel do tzv. studijního fondu, byl nalezen dostatek finančních prostředků na reformu školství. V květnu roku 1774 přicestoval do Vídně na pozvání panovnice z pruské Záhaně opat Johann Ignác Felbiger, reformátor tamějších škol v duchu německých filantropistických myšlenek a pedagogických metod a ujal se úmyslu reformovat i školství rakouské a instruovat první uchazeče o učitelský úřad¹.

¹ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

Felbiger záhy připravil k vydání Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích (Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in den sämtlichen kaiserlichen Erbländern), který byl Marií Terezií vyhlášen 6. prosince 1774.

Řád předepisoval vzdělávací povinnost (Schulzwang) pro děti ve věku od šesti do dvanácti let obou pohlaví, jejichž rodiče neměli dostatek finančních prostředků pro domácího učitele. Přijetím školního řádu měly být všechny tyto děti povinny navštěvovat školu, aby bylo povzneseno blaho státu. Vydání řádu řešilo otázky tzv. obecného či lidového školství pro mládež mezi šestým a dvanáctým, respektive třináctým rokem věku. Nejednalo se o úpravu vyššího školství – gymnázií.

Všeobecný školní řád se věnoval v rámci problematiky veřejného vyučování pro chlapce i dívky otázkám zřízení a zařízení škol, správě škol, dozoru nad školami, povinností a právům, postavení a vzdělání učitele, problematice vyučovacích metod, zkoušek či školní kázně. Je zřejmé, že Řád tak komplexně řešil problematiku veřejného školství.

Řád zaváděl následující školské instituce, jejichž návštěva nebyla bezplatná, přičemž děti z chudých rodin byly zproštěny povinností finančního vyrovnání za školní docházku:

1. **Triviální školy** při venkovských farách, na nichž v jedné třídě vyučoval jeden učitel vedle náboženství a trivia (čtení, psaní, počty) také základům hospodaření. Triviální školy měly jednu až dvě třídy. Žáci byli děleni do oddělení.
2. **Hlavní školy** při farách či zrušených klášterech v okresech či obvodu. Zde působili tři či čtyři učitelé a katecheta, kteří vyučovali ve třech třídách jak rozšířenému náboženství, tak učivu triviálních škol, ale i poznatkům užitečným pro ty, kteří se měli věnovat vojenskému stavu, nebo rozvoji zemědělství, řemesel či jiných oborů. Dle Řádu mělo být v těchto školách vyučováno i základům latiny, psaní dopisů, kreslení, zeměměřičství, vedení domácího hospodářství, počátečním znalostem zeměpisu a dějepisu.
3. **Normální školy** (norma-vzor) v každé provincii, kde se nacházela školská komise. Dávala vzor – normu všem školám v zemi. Zde měla být vzdělávána nejen mládež, ale pořádány i vzdělávací metodické kurzy pro učitele. Školy, které měly být vzorem pro ostatní školy v kraji v bodě správné vyučovací metody a patřičného vzdělání

učitelů byly označovány také jako vzorné školy. Takováto normální škola byla otevřena v Praze v roce 1775.

„Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích (1774)

O veřejném školním vyučování

O zřízení a zařízení škol

(...)

§ 4.

„Ve všech menších městech, městysech a na venkově alespoň v místech, kde jsou farní kostely nebo v jejich blízkosti filiální kostely, musí být zřizovány obecné nebo takzvané triviální školy, v nichž bude dětem přednášeno náboženství nebo jeho dějiny, jakož i mravouka, poznávání písmen, slabikování, a čtení tištěných a psaných textů, kurentové písmo, čtyři druhy početního umění a jednoduchá trojčlenka. Nebude zapomenuto ani na poučení o tom, jak spravovat své záležitosti a vést své hospodářství pomocí osvojených znalostí, dovedností a zásad vhodných pro každého v každé životní situaci.“²

§ 5.

„Školy musí být vždy vybaveny vzhledem k počtu žactva, kterému se má zde dostat vzdělání, jednou nebo dvěma učebnami, jež nesmějí v žádném případě sloužit jiným účelům, aby žáci neměli, jak k tomu ještě zhusta dochází na venkově, učební prostor zabraný domácím a hospodářským náčiním školmistra, a aby nebyli bez ustání rozptylováni a v učení rušeni domácími lidmi – ženami, dětmi, služebnictvem nebo dokonce i zvířectvem.

Při zřizování učeben je třeba dbát na dostatečný přístup světla a na vyhovující prostor pro příslušný počet školních dětí. Učebny nesmějí být přitom příliš velké, aby se v zimě nespotřebovalo mnoho dříví, ale také ne příliš malé, neboť je nutno, aby všichni žáci seděli pohodlně. Musí být vybaveny v potřebném množství lavicemi, stoly, školními tabulemi, kalamáři a jiným příslušenstvím, jakož i přihrádkou vhodnou pro uložení knih...“³

(...)

² FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

³ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

§ 7.

„Povinnost zařizovat školy nebo stavět nové, zaopatřovat je potřebným příslušenstvím, popř. i dřívím, udržovat budovy v dobrém stavu, opatrovat je a v případě potřeby rozšiřovat, přináleží obci, jež z toho má bezprostřední užitek a rovněž vrchnosti, která právě zásluhou školy získává umravnělé a užitečné poddané.“⁴

(...)

§ 9.

„V každém okrese, čtvrti nebo obvodu má být nejméně jedna hlavní škola. V každé takové škole mají působit tři, nejvýše čtyři učitelé včetně ředitele, ke kterým se připojuje katecheta. Vyučují ve třech učebnách. Kromě rozšířeného vyučování náboženství a všeho, co je zavedeno na školách triviálních, má být na hlavní škole vyučováno i těm předmětům, které částečně slouží studiu, částečně ale mohou být užitečný těm, kteří by se chtěli věnovat vojenskému stavu nebo stavu zajišťujícímu rozvoj zemědělství, řemesel a jiných oborů, a to v tom rozsahu, pro který je zajištěn počet schopných učitelů v rámci doby určené pro vyučování. Dále má být vyučováno počátkům latinského jazyka a nemělo by být opomenuto ani podání návodu, jak zpracovávat písemná pojednání. Rovněž zde bude učeno kreslení, zeměměřičství a nejdůležitějším zásadám vedení domácího hospodářství a zemědělství. Mělo by být též vyučováno počátkům zeměpisu a dějepisu, zvláště se zřetelem k vlastivědě.“⁵

§ 10.

„Hlavní školy buď též zakládány ve větších městech a také pokud bude možno při klášterech. K tomu účelu lze využít budovy přebytečných gymnázií, jejichž počet bude nutno redukovat vzhledem ke skutečné potřebě. Takto získané prostředky a budovy budou moci být použity k umístění nově zřizovaných německých městských a hlavních škol, pro jejichž potřebu je možno vyčlenit i zabavené budovy seminářů.“⁶

⁴ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

⁵ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

⁶ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

§ 11.

„Kde se naskytne vhodná příležitost, buď též zakládány zvláštní dívčí školy, kde by se dívky mohly učit kromě všeobecným školním předmětům nejméně jednu hodinu denně ženským ručním pracím, jako je šití, předení vlny a zpracování lnu. Měly by být učeny i předpisům slušného chování a zdvořilosti, osvojování si pravidel čistoty a stydlivosti... Zároveň je třeba přihlížet k tomu, aby za učitelky na těchto dívčích školách byly hlavně získávány mravné, obratné a se školstvím alespoň poněkud obeznámené osoby ženského pohlaví. Vůbec by mělo být na zřizování těchto škol dbáno přednostně, neboť jednak se většině lidí dostává první výchovy z rukou ženských osob a jednak je třeba dívky připravit na jejich budoucí poslání v rodině. Kde není možno zřídit zvláštní dívčí školy, tam musí dívky navštěvovat místní obecné školy. Nesmějí být ovšem zařazovány mezi hochy, ale naopak musí sedět zcela odděleně od nich ve zvláštních lavicích.“⁷

§ 12.

„V každé provincii, a to v místě, kde je školská komise, budiž založena normální škola, jež se tak jmenuje podle latinského slova norma. Dává totiž směrnici, vzor všem školám v zemi působícím. V normální škole má být poskytováno nejen úplné vyučování všem předmětům pro městskou mládež nutným a užitečným, nýbrž musí tam být vzdělávání i učitelé pro školy ostatní ve všech užitečných věcech, popř. učitelé vzdělání jinde se zde musí podrobit přísným zkouškám, jestliže chtějí být zaměstnání v některém místě příslušné provincie. Každá normální škola musí být obsazena jedním ředitelem a čtyřmi až pěti učiteli, mezi nimi duchovním katechetou.“⁸

Z výše uvedené textové ukázky je patrné, že Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích zcela opomíjí problematiku „záškoláctví“, i když kázeň jako takovou za důležitou považoval.

⁷ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

⁸ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

O školní kázni

„Nemají se trestat chyby rozumu a paměti, chyby plynoucí z pouhé ukvapenosti a nerozvážnost. Učitel se má pečlivě chránit toho (nebo to trpět u žáků), aby činil předhůzky dětem politováníhodným pro jejich tělesné vady a nemoci. Je také lepší o přestupcích uvědomiti rodiče než děti sám trestat.“⁹

§ 48.

„Ve škole jsou povoleny tyto tresty: metla na žáky, pružné rákosky na větší žáky, kdy počet úderů je určován výší trestu, odnětí příjemných výhod a konečně pokárání, která odpovídají přestupku.

Vyčleněny jsou naproti tomu všechny nadávky, všechna zahanbení úmyslně vymyšlená na potupu cti, např. oslovské uši a slaměné věnce. Není-liž pro žáka dost velkou hanbou (pokud si jí vůbec zaslouží), než že sedí v poslední lavici? Protože jestliže si už ani z toho nic nedělá, pak snese lhostejně i slaměný věnec: a co potom? Proto ani není záhodno si vynalézáním roztodivných druhů potrestání namáhat svou obrazotvornost.

Jelikož tělo většiny žáků je velmi jemné, a je proto na něm možno určité části snadno poškodit, jsou zcela zavrženíhodné všechny trestající nástroje, jako je řemen z volské kůže a podobně. Jsou i nepřijatelné dílem nebezpečné, dílem čeledínské a plebejské údery a dotyky, jako políčky, rány pěstí, tahání za vlasy, štípání uší a bití přes ruce.“¹⁰

§ 49.

„Jelikož existují různé stupně trestů, shovívavost jakož i moudrost žádají, aby byl vybírán vždy trest odpovídající vině a přestupku. Rozum nám přikazuje, abychom nevykonávali trest v hněvu a abychom jej raději odložili až na dobu po vyučování. Vyřkneme jej ovšem ihned a provinilce oddělíme od ostatních žáků, popřípadě napíšeme jeho jméno na černou tabuli zvláště pro tento účel určenou. Tím dosáhneme dvojího: za prvé se nezamešká nic z vyučování a za druhé strach z trestu, který žák přitom pociťuje, je často citelnější než trest sám.“¹¹

⁹ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

¹⁰ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

¹¹ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

§ 50.

„Zatímco chyby a výstřelky postihujeme, tak naproti tomu pílí a chvalitebné chování vyznamenáváme. Odměny nemají být používány ani častěji, ani řídčeji než potrestání. Avšak právě tak jako při potrestání, tak i při pochvalách bude učitel rozeznávat různé stupně, jako je slovem vyjádřené uspokojení, povzbuzení, přiměřená pochvala představeným nebo udělené četné vyznamenání. Představený školy může výborné žáky veřejně pochválit, dát je jiným za vzor a zapsat jejich jména do čestných knih zvlášť k tomuto účelu založených.“¹²

Záškoláctví v tomto Všeobecném školském řádu vůbec není zmiňováno, protože se jedná pouze o všeobecnou vzdělávací povinnost, tzn. že to není povinná školní docházka. Tato reforma školství jen doporučovala navštěvovat školu dětem ve věku od šesti do dvanácti let.

Panovnice zde použila formulaci: *„Rádi bychom viděli, kdyby rodičové svých dětí ve věku 6 – 12 let do škol posílali.“*¹³

Tato vágní formulace však měla zcela racionální důvody. Není-li zatím vybudována široká síť škol, neexistuje-li ucelený systém škol, dostatek vzdělaných vyučujících, kteří budou vědět co a jak učit, není ani možné nařizovat povinnou školní docházku.

Přesto lze vydání Všeobecného školní řádu považovat za počátek povinné školní docházky, protože jakékoliv přání císařovny Marie Terezie bylo považováno za zcela rovnou zákonu. A tak zodpovědné úřady povinnou školní docházku až tak důsledně nevyžadovaly, ale činily taková opatření, která vedla k postupnému navyšování počtu dětí ve školách. Zároveň šířily mezi prostým lidem povědomí potřeby vzdělání pro lepší budoucnost jejich dětí. Základní vzdělání bylo tak dostupné všem vrstvám obyvatelstva. Někteří této možnosti využili okamžitě, někteří později.

Vzhledem k tomu, že v té době bylo samozřejmostí, že děti od útlého věku musely vypomáhat na domácím hospodářství, byla četnost chození do školy jen minimální.

¹² FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120.

¹³ FRANTIŠEK MORKES, František. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [cit. 14.2.2023]. Dostupný na WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/827/terezianska-reforma-v-ceskem-skolstvi.html>

1.2 Stabilizace veřejného školství v českých zemích

1.2.1 Rozvoj školství v 19. století

Až teprve císař František I., na intervenci jeho manželky Marie Terezie Neapolské (vnučka císařovny Marie Terezie) zavedl povinnou školní docházku 11. srpna 1805, jejíž délka byla 6 let vydáním Politische Verfassung der deutschen Schulen in den K., auch K. K. deutschen Erbstaaten (kratčeji též Politische Schulverfassung nebo jen „*Schulkodex*“). Sice byl Schulkodex schválen již v srpnu 1805, ale pro nové války s Francií nabyl platnosti až v 1. pololetí roku 1806. Do češtiny byl přeložen teprve v r. 1822 s názvem (podle tehdejšího pravopisu) „*Politické zřízení obecných škol v cís. král. dědičných zemích*“.¹⁴

Povinnost školní docházky trvala od 6 do 12 roku, načež do 18 roku (od roku 1823 již jen do 15, pro dívky pak vůbec již od r. 1805 jen do 15) byly povinné opakovací hodiny v neděli, bez nichž jmenovitě žádný učeň nemohl dostat za vyučenou. Starší i pozdější dekrety přísně zakazovaly zneužívání dětí k výdělečným pracím v době povinné školní docházky a porušení tohoto zákazu bylo i přísně trestáno.

Schulkodex normoval i způsob školní inspekční činnosti, při níž vedle prospěchu dětí byly prohlíženy také nařízené úřední knihy, výkazy o docházce a prospěchu žáků, protokoly konferenční.¹⁵

V první polovině 19. století byla evidovaná docházka spíše jen na papíře. V Čechách bylo roku 1808 dětí školou povinných 360 552, z nichž však opravdu školu navštěvovalo jen 251 491, na Moravě ještě roku 1811 nechodila do školy více než čtvrtina dětí ve věku školou povinném.¹⁶

Jakým skutečným způsobem bylo postihováno záškoláctví v této době, se mi zjistit nepodařilo, ale domnívám se, že vzhledem k vysokému počtu dětí školou povinných, které do škol nechodily, byly postihy téměř nulové, a bylo jen na osobních schopnostech učitele, zda se mu podařilo rodiče přesvědčit o potřebě vzdělání.

5. listopadu 1855 byla vyhlášena císařským patentem úplná a definitivní úmluva s papežskou stolicí, jež je známa pod jménem konkordát. A tak byla rakouská škola zcela vydána do rukou církve. Církvi připadla všechna pravomoc v dosazování učitelů, jakož

¹⁴ KÁDNER, Otakar. Vývoj a dnešní soustava školství, díl první. Praha: B. Janda, 1929, str. 72.

¹⁵ ŠAFRÁNEK, Jan. *Školy české: obraz z jejich vývoje a osudů*. Praha: Matice česká, 1913. Novočeská bibliothéka.

¹⁶ KÁDNER, Otakar. Vývoj a dnešní soustava školství, díl první. Praha: B. Janda, 1929, str. 74.

i v oblastí vnitřního života školy, kdežto státu velkomyslní biskupové ponechali jen zajišťování hmotných prostředků nutných na provoz školy.

Návštěva školy, upravené tedy podle konkordátu (dohoda mezi vládou a Vatikánem o postavení katolické církve v daném státě) konfesijně (vedené v církevním duchu), byla na dobu šesti let prohlášena opětně za povinnou. Obec i starostové měli pokutami i domluvami působit na rodiče, aby děti do školy posílali. Ve skutečnosti sama vláda si v této oblasti vedla s krajní liberálností a úřady odmítaly ve věci záškoláctví zasahovat, takže školní docházka byla často velmi špatná.

V roce 1850 byly zřízeny zemské školní úřady, v nichž zasedali referenti pro záležitosti didaktické, pozdější školní inspektoři. Pro české školy byl jmenován prvním školním radou Josef Wenzig.¹⁷

V duchu doby bylo však těmto referentům nařízené, aby si při svých inspekcích všímali zejména nábožensko-mravní výchovy, jaký je na školách zaveden bohoslužebný pořádek a modlitby. Přičemž měl školního radu podle možnosti doprovázet příslušný školní inspektor, tedy vikář, případně i místní farář. Z čehož je patrné, že doba konkordátu přinesla jen církevní zostření v oblasti vnitřního života školy a na řadu let zastavila vnitřní rozvoj obecných škol.

„V jediné věci však byl znám rozhodný pokrok v jinak málo utěšené době: národní uvědomění. Ministerské nařízení z roku 1848 prohlašovalo školu obecnou v zásadě za ústav národní, v němž vyučovacím jazykem má být jen jazyk mateřský.“¹⁸

1.2.2 Zemský zákon ze dne 8. února 1869, jímž se upravují pravidla dohlídky na školách

S postupujícím pokrokem v oblasti věd v druhé polovině devatenáctého století, zejména věd přírodních, rostly požadavky na vzdělávací obsahy v triviálních a hlavních školách. Školní vzdělání se stále více odklání od obsahů každodenního života, a naopak je výrazněji určováno pokrokem věd. Na takový společenský i vědní rozvoj musela instituce školy samozřejmě náležitě reagovat.

Jednou zásadní reakcí bylo přijetí nového školského zákona v roce 1869 a zkvalitnění veřejného školského systému.

¹⁷ KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl třetí. V Praze, 1933.

¹⁸ KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl první. Praha: B. Janda, 1929.

V tomto roce byl nejdříve vydán zemský zákon č. 5: „Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.“¹⁹

Tímto zákonem byl přesně stanoven systém a organizace kontroly škol, jejich financování a náplně práce. Na dodržování školních zákonů, ale i plnění učebních osnov a samotného chodu škol dohlížely:

1. Místní rada školní
2. Okresní rada školní
3. Zemská rada školní

1. Místní rada školní

§ 2.

„Místní radu školní skládají zastupitelé církve, školy a obcí. Kromě nich také patron školy má právo, jako úd v školní radu místní vstoupiti, a v jednáních rady buď osobně aneb zástupcem s hlasovacím právem se účastniti.“²⁰

§ 8.

„Místní rada školní jest povinna, pečovati o to, aby zákonů školních se šetřilo, aby nařízení vyšších úřadů školních se zachovávala, a aby podle toho školnictví v místě přiměřeně bylo zřízeno.“²¹

Zvláště školní rada místní (výňatek):

1. *„pečuj, aby učitelům služné šlo náležitě, v čas, a neztenčené;*
3. *dohlédej k stavení školnímu, k pozemkům školním a k náradí školy, a ved' inventář potřebný;*
4. *rozhoduj, kdo je osvobozen od placení školného;*
8. *sdělávej roční popis školní mládeže, zvelebuuj, pokud jenom možná návštěvu školní, a předkládej okresní radě školní návrhy, aby nedbalci byli ztrestáni;*

¹⁹ Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁰ Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²¹ Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

9. *vyměřuj, kdy a jak dlouho se má vyučovati, šetříc při tom ustanovení, kolik hodin má býti vyučováno;*

10. *přihlížej k tomu, aby vyučování tak před se šlo, jak jest předepsáno, jakož i ke všemu, co působí u vychovávání mládeže ve škole;*

11. *bud' učitelům v úradě jejich co možná činnou podporou pomocna;*²²

2. Okresní rada školní

§ 17.

*„Nejblíže vyšší přihlídku ke školám národním vykonává okresní rada školní.“*²³

§ 19.

Okresní radu školní skládají vůbec:

- a) *„Představený politického úřadu okresního jakožto předseda.*
- b) *Jeden duchovní každého vyznání, k němuž v okresu víc než 2000 duší náleží.*
- c) *Dva znalci školní.*
- d) *Nejméně čtyři údové, které zvolí okresní zastupitelstvo.“*²⁴

§ 23.

Zvláště okresní rada školní:

1. *„zastupuje zájmy okresu školního na venek; chová pilné celé školnictví okresu v patrnosti; pečuje o to, aby celé školnictví vůbec a každá škola zvláště dle zákona trvaly v pořádku a pokud možná, zvelebovaly se;*
2. *má péči o to, aby zákony u věcech obecných škol se týkajících vydané, a nařízení od vyšších úřadů školních vynesena, byly vyhlášovány a vykonávány;*
6. *užívá donucovacích prostředků, kde to zákon nařizuje.“*²⁵

²² *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²³ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁴ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁵ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

1. Zemská rada školní

§ 33.

„Nejvyšší dohlédací úřad, postavený nad školami země, jest c. kr. (císařská královská) zemská rada školní.“²⁶

§ 34.

Údové zemské rady školní jsou:

1. *„Správce země aneb náměstek, jehož zeměsprávce ustanoví, jako předseda.*
2. *Dva údové, ježto zemský výbor zvolí. Voliti se mohou ti, kdož volení býti mohou do sněmu.*
3. *Referent správních a hospodářských záležitostí školních.*
4. *Zemští inspektoři školní.*
5. *Dva katoličtí duchovní, jeden duchovní evangelický a jeden vyznavač víry israelské.*
6. *Dva údové stavu učitelského.“²⁷*

§ 36.

„Zemská rada školní má v záležitostech škol pod ní postavených posavadní působnost politického řízení zemského a působnost vrchních úřadů duchovních a vrchních dozorců školních, nedotýkajíc se tím práv zákonem ode dne 25. m. května I. 1868 (zák. říš. č. 48) vrchním úřadům církevním vyhrazených.“²⁸

Mimo to zemská rada školní:

1. *„dohlédá k okresním a místním radám školním a přihlíží k učitelským ústavům vzdělávacím a řídí ty ústavy;*
4. *Předkládá ministerstvu duchovních záležitostí a vyučování výroční zprávy o způsobu v jakém celé školnictví země se nalézá.“²⁹*

²⁶ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁷ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁸ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

²⁹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

1.2.3 Říšský zákon ze dne 14. května 1869, jímž se ustanovují pravidla vyučování v obecných školách

Téměř sto let od Všeobecného školního řádu z roku 1774 přijímá říšská rada zákon, ze dne 14. května I. 1869, „*jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných*“³⁰, tzv. Říšský školský zákon, vypracovaný ministrem Hasnerem, který výrazně mění jak vnější organizační strukturu školství v českých zemích, tak i zavádí nové předměty, čímž dochází k výrazným změnám v oblasti vnitřního života škol.

Leopold Hasner Ritter von Artha žil v letech 1788-1864. Během svého života byl velmi politicky činný. Od 30. prosince 1867 až do 1. února 1870 vedl ministerstvo kultury a školství. Protože byl velmi dobře obeznámen s podmínkami veřejného školství, nasměroval v této pozici hlavní úsilí k vytvoření zákona, který by ustanovil pravidla pro vyučování v obecných školách.

Hasnerův zákon zaváděl osmiletou školní povinnost, rozšířil obsah vzdělání, vymezil nová pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů a zejména zřídil obecné osmileté školy a osmileté školy měšťanské, které mohly být jen tříleté, když navazovaly na nižší pětiletý stupeň školy obecné. Založil rovněž čtyřleté učitelské ústavy s maturitou.

Tento školský systém daný tzv. Hasnerovým zákonem přetrval i po roce 1918 a v meziválečném období.

Protože však nutnost vzdělání, umět číst, psát a počítat, v té době nenabyla náležitého všeobecného povědomí, rodiče, zejména z chudých rodin ve městech i na venkově, dávali přednost dětské práci v různých závodech, dílnách nebo na vlastním hospodářství než posílání svých dětí do obecných škol, obsahoval Říšský školský zákon důležitý oddíl, který se zabýval povinností chůze do školy:

II. O navštěvování školy

§ 20.

*„Rodiče nebo jejich zástupcové nemohou svých dětí nebo opatrovanců nechati bez vyučování na školách obecných předepsaného.“*³¹

³⁰ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém*. V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

³¹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém*. V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

§ 21.

„Povinnost, choditi do školy, počíná se od dokonaného šestého roku, a trvá až do dokonaného roku čtrnáctého.

Žáci mohou vystoupiti ze školy teprve tehda, když umějí věci nejpotřebnější na školách obecných předepsané, totiž čísti, psáti a počítati.

*Na konci školního roku může okresní dozorství školní povoliti, aby žáci, kteří sice 14 roku věku svého ještě nedokonali, však v nejprvé příštím půl roku ho dokonají, a kteří si učení na škole obecné předepsané úplně osvojili, byli ze školy propuštěni.*³²

§ 22.

„Žáci přijímají se toliko na začátku školního roku, leč že by se rodiče někam přestěhovali.

*Výjimkou může okresní dozorství a v případnostech pilných místní dozorství školní povoliti, aby některé dítě bylo mezi školním rokem přijato.*³³

§ 23.

„Povinnosti, choditi do školy veřejné, zproštěni jsou na čas neb navždy: chlapci, kteří chodí do některé vyšší školy, děti, které mají nějakou vadu na duchu nebo nějakou těžkou vadu na těle, účelu vyučování nebo navštěvování školy překážející, konečně děti, které se vyučují doma nebo v nějakém ústavě soukromém.

V této odpovědnosti odpovídají rodiče nebo jejich zástupcové z toho, aby se dětem dostalo dostatečně alespoň toho vyučování, které jest předepsáno na školách obecných.

*Vzešla-li by v této příčině pochybnost nějaká, povinno jest okresní dozorství školní, zjednati si způsobem příhodným jistotu, zdali pochybnost jest podstatná čili nic. Tomu, co se za touto příčinou nařídí, mají se rodičové nebo zástupcové jejich poddati.*³⁴

³² Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

³³ Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

³⁴ Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

§ 24.

„Rodiče nebo jejich zástupcové, též majetníci fabrik a živností odpovídají z toho, aby děti, které jsou povinny chodit do školy, školu pravidelně navštěvovaly, a mohou k vyplnění této povinnosti prostředky donucovacími přidrženi býti. Širší ustanovení v příčině toho vydá zákonodárství zemské.“³⁵

§ 25.

„Rodiče nebo jejich zástupcové jsou povinni, opatřiti dětem knihy školní a jiné prostředky k učení, jichž mají zapotřebí.“³⁶

Nutnost potřeby vzdělání nebyla rodiči moc kladně kvitována, bylo třeba nastolit donucovací prostředky, které by přinutili rodiče dětí školou povinných posílat je do školy.

Tyto donucovací nástroje jsou velice podrobně popsány v II. části Zákona ze dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných:

O navštěvování veřejné školy obecné

§ 21.

„Před samým začátkem školního roku spisuj místní rada školní seznam všech dětí celé osady školní bez rozdílu náboženského vyznání a domovského práva, pokud jsou v stáří svého věku školou povinném.“

Kdo dítě z popisu vyňal, aneb o dítěti křivé seznání vydal od sebe, tomu se uloží pokuta 1 až i 20 zl., aneb kdyby platiti nemohl, potresce se vazbou na 1 – 4 dní.“³⁷

§ 22.

„Děti, které pro vady ducha anebo těla veřejné školy obecné navštěvovati nemohou, aneb které vyučování dostávají doma aneb v soukromém učilišti, aneb které již jsou ve vyšší

³⁵ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

³⁶ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C. k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

³⁷ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných.

škole, mají býti sestaveny ve zvláštním seznamu, který bez prodlení má býti předložen okresní radě školní. “³⁸

§ 23.

„Totéž platí o dětech, jež pracují ve veldílnách, v živnostech, v horách, v rašeliništích atd. a vyučování dostávají ve fabriční škole. “³⁹

§ 24.

„Okresní rada školní může v okolnostech, kterými děti v §§ 22. a 23. podotčené od navštěvování obecné školy jsou osvobozeny, požadovati dalších průkazů. “⁴⁰

§ 25.

„Nejsou-li děti, které žádným důvodem osvobozeny nejsou (§§ 22. a 23.), v prvních čtrnácti dnech přijaty do veřejné školy obecné, má místní rada školní upomínati rodiče aneb zástupce jich, aby povinnosti své zadost učinili. Nedají-li dítě do dalších tří dní do veřejné školy obecné přijmouti, upadnou do peněžité pokuty, která mezi 1 a 5 zlatými se má vyměřiti a kdyby platiti nemohli, změnití u vazbu nejvýš 24 hodin. “⁴¹

§ 26.

„Doví-li se místní rada školní, že za času roku školního dítě školou povinné se přestěhuje z vlastní osady školní do jiné osady, má to oznámiti místní radě školní, již se týče. Nabude-li školní rada místní známosti, že dítě školou povinné z jiné osady školní do vlastní osady se přestěhovalo, má dítě neprodleně do seznamu dětí školou povinných zapsati, a má dle §§ 22.–25. toho zákona úřad řídití. “⁴²

³⁸ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

³⁹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁰ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴¹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴² *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

§ 27.

„Místní rada školní prohlíží poloměsíčně seznamy nepřítomných ve škole a podle toho předse jde hned proti nedbalosti rodičů aneb zastupitelů jich. Zachovati se jest při tom právě tak, jako když dítě školou povinné a zákonem neosvobozené vůbec nebylo zapsáno do veřejné školy obecné (§ 25). Nedosti omluvené promeškání školy pokládá se za rovné zcela neomluvitelnému takovému zmeškání.“⁴³

§ 28.

„Trest se vyměřiti může až do 10 zl. aneb až k vazbě dvou dní, zavdali-li rodiče příčiny k meškání ziskuchtivosti.“⁴⁴

§ 29.

„Výměra trestu zvýšiti se má také, když rodiče aneb zastupitelé jich v příčině vinného zmeškávání návštěvy školní (§§ 25., 27.) dětí svých viny té znova se dopustili.

V takovém případě může trest se vyměřiti až i 20 zlatými aneb čtyřdenní vazbou. Dostávají-li takoví rodiče z kassy chudých aneb z jiných ústavů dobročinných podpory, může se jim odníti na tak dlouho, pokud zadost neučiní předpisům a navštěvování školy vydaným.“⁴⁵

§ 30.

„Majitelé veldílen, živností, hor, rašelinišť atd., kteří děti u nich pracujících nepřidrží, aby chodily pravidelně do školy, upadnou v tresty naznačené v §§ 25. a 27.- 29.“⁴⁶

⁴³ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁴ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁵ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁶ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, vydržování a navštěvování veřejných škol obecných.

§ 31.

„Ze seznamu dětí školou povinných může dítě vymazáno býti teprve, až se prokáže vysvědčením veřejné školy obecné, že nejpotřebnějších vědomostí nabylo (§ 21. říš. zák., daného dne 14. května 1869).“⁴⁷

§ 33.

„Rodiče a zastupitelé jich, kteří mimo oba výše řečené případy (§ 32.) dětí svých, jež posavad toho vysvědčení školního nemají, do školy neposílají podrobení jsou týmž výstrahám a trestů, jaké jsou ustanoveny na zanedbávání návštěvy školní. Totéž platí o majitelích veldílen, živností, hor, rašelinišť atd., kteří zdržují děti u nich pracující, aby školy nenavštěvovaly.“⁴⁸

§ 34.

„Tresty zmíněné v §§ 21., 25., 27.-29., 30. a 33. ukládá v první instanci okresní rada školní. Při řízení spravovati se jest těmiž předpisy, podle kterých přestupky v obecním zákonníku trestním nezahrnuté se vyšetřují a o nich se rozhoduje.“⁴⁹

§ 35.

„Rekursy z rozhodnutí o návštěvě školní v čas nezačaté, zanedbávané aneb před časem přetržené nemají žádného účinku odkládacího, ač nebyly-li vzaty z opatření s trestem spojeného.“⁵⁰

§ 36.

„S rodiči, kteří, byvše opětovně trestáni, závazků v příčině posílání dětí svých do školy přece nevykonávají, má se naložiti dle §§ 176. a 177. obec. zák. obě. majitelé veldílen atd.“

⁴⁷ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁸ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁴⁹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁵⁰ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

mohou již v prvním případě opětného provinění práva zbaveni býti, aby děti školou povinné mohli ve svých závodech zaměstnávali.“⁵¹

1.2.4 Řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné

20. srpna 1870 ministr záležitostí duchovních a vyučování vydává nařízení, jímž se vydává „*Řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné*“⁵². Tento školní řád má celkem deset částí, z nichž pro potřeby této diplomové práce jsou zajímavé zejména tyto části:

I. O navštěvování školy

§ 1.

„Místní úřad školní (místní rada školní), má osm dní dříve, než se počne rok školní, dodati správci školy seznamení všech dětí okršlku školního, které jsou povinny choditi do školy, by k tomu přihlížel, aby pravidelně školu navštěvovaly. Zemský úřad školní (zemská rada školní) vydá předpisy zvláštní o tom, jak se mají děti, které jsou povinny do školy choditi, seznamovati (popisovati) a v přehledu chovati.

Na rodiče nebo jich náměstky náleží, aby děti, které jsou povinny do školy choditi, v posledních třech dnech před počtím roku školního do školy zavedli a dali je zapsati do seznamení dětí školu navštěvujících (do matriky školní). Neučinili-li by rodiče nebo jich náměstkové této povinnosti dosti, má to správce školy místnímu úřadu školnímu oznámiti, aby k nim dle zákona přikročil.“⁵³

§ 3.

„Bez podstatné omluvy nemá žádné dítě obmeškati ani hodiny ani dne času školního zákonem ustanoveného.

⁵¹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

⁵² *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna I. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁵³ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna I. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

*Neomluví-li by dítě některé v osmi dnech dostatečně obmeškané hodiny neb obmeškaného dne, pokládá se taková hodina neb takový den, není-li příčina obmeškání vůbec známá, tak, jako by nebyla omluvena.*⁵⁴

§ 4.

Za podstatnou omluvu pokládá se:

- a) *„Když dítě onemocní,*
- b) *když onemocní rodiče neb jejich příslušní a mají, jakož prokázáno opatrování se strany dítěte nevyhnutelně zapotřebí;*
- c) *jest omluvou podstatnou špatné počasí, když by tím dětem vzešla škoda na zdraví,*
- d) *a neschůdné cesty“.*⁵⁵

§ 5.

*„Když se prokáže, že děti jsou chudé a že pro nedostatek oděvu školy obmeškávají, má místní úřad školní k tomu přihlížeti, aby ti, kdož jsou zákonem k tomu zavázáni, tento nedostatek odvarovali.*⁵⁶

§ 6.

*„Každý učitel jest povinen, k průkazu obmeškání školy přičinovati, a kdy koli žák školy obmešká, nechť se omluví čili nic, den ode dne v knize třídní bedlivě to zaznamenávati. Správce školy má pak seznam obmeškaných hodin a dní ve lhůtě zákonem v příčině revisi vyměřené místnímu úřadu školnímu předložiti. Jak se toto předložení učiniti má, ustanoví zemský úřad školní.*⁵⁷

⁵⁴ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁵⁵ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁵⁶ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁵⁷ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

§ 7.

„Vzejdeli pochybnost, zdali žák z podstatné příčiny školy zameškal, vyšetří to místní školní úřad neprodleně a přikročí dle zákona k nedbanlivým rodičům neb jich náměstkům.“⁵⁸

IV. O kázni školní

§ 23.

„Žáci mají v pravý čas do školy přicházeti a nemají bez povolení z ní odcházeti.“⁵⁹

§ 24.

Prostředků výchovacích užíváno buď se náležitým zřením ke zvláštnotem dětí. Trestání nebud' mravnímu citu nebo zdraví dítěte na ujmu. Trestati dítě na těle není v nižádné případnosti dovoleno.

Vůbec jsou prostředkové disciplinární: pochvala a odměna, vylučujíc premie roční; se strany druhé: výstraha, důtka, stání v řadě lavic nebo vystoupení ven z lavic, zadržení v třídě pod náležitým dohledem (o čemž, pokud možná, má se dáti věděti rodičům), předvolání dítěte před konferencí (v jednotřídních školách před předsedícího místního úřadu školního), konečně vyloučení na čas ze školy.

Takové vyloučení může výjimkou k návrhu správce školy (na školách vícetřídních k návrhu konferencí učitelské) naříditi místní úřad školní, když by z toho, že by dítě některé zůstalo ve škole, vzešlo spolužáků, co mravnosti se týče patrné nebezpečnosti.

V příčině dětí ze školy vyloučených má platnost to, co nařízeno v § 26. říšského zákona o školách obecných.“⁶⁰

§ 25.

„Učitel má, pokud možná, k mravnému chování dětí také mimo školu přihlížeti.“

⁵⁸ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁵⁹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁶⁰ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

Nepřišlo-li by některé dítě o své ujmě do školy, budiž to ihned rodičům oznámeno, aby se tomu spomohlo.“⁶¹

V. O povinnostech učitelů

§ 29.

„Učitel má hleděti, aby byl ve svazku s rodiči žáků svých, jakž toho prospěch vyučování a vychování vyhledává, a má společně s nimi k dobrému dětí účinkovati. Zvláště kdyby některý žák opětně příkaz nějaký přestoupil, má se smluviti s rodiči neb jich náměstky, jakého dalšího trestu by se mělo užiti.“⁶²

Ustanovení závěrečné

„Ministerským vynesemím téhož datum nařízeno jest tolikéž za příčinou dohlídky k zákonité povinnosti školní, aby správcové škol středních a oborových žáky, kteří ze škol takových vystoupí dříve, než dokončí věk školou povinný, oznámili místnímu školnímu úřadu onoho obvodu školního, ve kterém žáci takoví konskribcí zaznamenáni jsou, a to proto, aby dodržováni byli dále choditi do školy obecné.“⁶³

1.2.5 Vynesení zemské školní rady z dne 30. m. září l. 1870, č. 5491

S vydáním školního řádu pro obecné školy úzce souvisí vydání Vynesení zemské školní rady ze dne 30. 9. 1870, které podrobněji specifikovalo jeho aplikování do školního života.

Pro potřeby této práce jsou podstatné zejména následující pasáže tohoto vynesení:

„Zemská rada školní usnesla se v sedění dne 27. m. září t. r. na tom, že vydá okresním radám školním příkazy a předpisy, které za příčinou provedení řádu školského a vyučovacího, vydaného pro obecné školy vys. minist. nařízením z dne 20. m. srpna t. r., č. 7648, za nutné shledány budou a které počítím letošního roku školního zároveň se školským a vyučovacím řádem samým ve skutek vejíti mají.

⁶¹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁶² *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

⁶³ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna l. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

Rodičové neb zástupcové, kteří při sepisování seznamu se nevyjádřili, že děti soukromě vyučovati dají, a přece na tom trvají, by dítky podle § 23. říšského zákona o školách obecných z dne 14. května 1869 povinnosti, veřejnou školu národní navštěvovati, zproštěny byly, mají toto své prohlášení na některém z posledních 3 dní před počtím školního roku představenému místní rady školní oznámiti, který tyto dítky zaznamená a seznam okresní radě školní podá.

Neohlásí-li se rodiče neb zástupcové za touto příčinou v prvních 14 dnech školního roku, jest jim povinnost tuto připomenouti. Kdo, byv takto upomínán, i potom do 3 dnů své prohlášení nepodá, upadne do peněžité pokuty, která mezi 1 a 5 zlatými se má vyměřiti, a kdyby platit nemohl, změnit u vazbu nejvýše 24 hodin. (§ 25. zák. zemsk. z dne 19. února 1870).

Pro veřejné školy obecné platí § 1. řádu školského a vyučovacího dle celého obsahu svého.

Hledíc ke způsobu, který dle § 6. o tom ustanoviti jest, jak se promeškání školy oznamovati má, dává se toto nařízení:

V seznamu, který za touto příčinou vždy ve 14 dnech okresní radě školní se předložiti má, jest udati:

- a) jméno dítěte, stav a byt rodičů,*
- b) třída nebo oddělení školní,*
- c) počet omluvených i neomluvených zameškání školy skrze půl dne neb skrze celý den,*
- d) příčina zameškání,*
- e) zvláštní poznámka k. př. o tom, zdali oznámení toto se opětuje.⁶⁴*

1.2.6 Vnesení zemské školní rady ze dne 30. prosince 1872, č. 12379 o naplňování povinné školní docházky zaměstnaných dětí a o zřizování škol v továrnách

Toto vnesení zemské školské rady je reakcí na závažné zjištění, že děti zaměstnávané v různých továrnách do školy nechodí a nenaplnují tak povinnou školní docházku.

⁶⁴ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Vnesení zemské školní rady z dne 30. m. září l. 1870, č. 5491, vydané za příčinou provedení řádu školského a vyučovacího.

Výňatek z tohoto usnesení:

„K vyzvání pana c. kr. ministra obchodu bylo předsevzato vyšetření, týkající se práce dětí ve veldílnách a přestupků za tou příčinou zvláště proti § 86. řádu živnostenského se vyskytujících. Ze zpráv okr. hejtmanů lze nabyti přesvědčení, že děti pod 14 rokem v přehojném počtu a přerozličným způsobem ve veldílnách pracují a že na mnoze povinné návštěvy škol zanedbávají.

Takových nezákonností dále trpěti nelze. Kdekoliv tedy přijde na jevo, že děti školou povinné a zaměstnávající se na základě § 86. řádu živn. ve veldílnách a v jiných velkých podniknutích průmyslných ani veřejné školy nenavštěvují, ani ve fabrické škole řádně nejsou vyučovány: jest na biledni, že školní úřadové povinnosti své v příčině dohledu k navštěvování škol neplní.

Dle § 86. řádu živn. mají ve veldílnách a v jiných závodech průmyslných vůbec býti zaměstnávány toliko takové děti, které alespoň 10 rok věku svého překročily.

Jakmile rada školní vědomosti nabude, že dítě školou povinné, které toho věku nedosáhlo, v takovém závodě pracuje, má to bez průtahu polit. úřadu oznámiti, aby k takovému majiteli práci dávajícímu dle žádu živn. se přikročilo.

Dle § 21. zák. ze dne 19. února 1870 má místní rada školní před začátkem roku školního sepsati seznam všech dětí školou povinných celé osady školní bez rozdílu vyznání a domovského práva. Při této příležitosti má továrník aneb podnikatel děti školou povinné, které v jeho závodě pracují, místní radě školní té osady, v které závod leží, oznámiti, aby do seznamu byly zapsány.

Rovněž má každé dítě školou povinné, které průběhem školního roku do svého závodu přijme, místní radě té osady školní, v níž závod leží, ohlásiti.

Neoznámí-li továrník aneb podnikatel dítě školou povinné, které v jeho závodě pracuje, aneb oznámí-li o něm něco nepravdivého, má místní rada školní, nabyvši o tom vědomosti, bez odkladu o tom zprávu učiniti k okr. radě školní, která přikročí k továrníku aneb podnikateli, uložit mu pokutu v § 21. zákona od 19. února 1870 vytknutou.

Doví-li se místní rada školní, že dítě školou povinné a do osady školní náležitě pracuje v továrně položené v jiné osadě školní, má o tom zpraviti ihned místní radu školní, již se to týče.

Pokavád závod průmyslný, v němž děti školou povinné pracují, nemá školy od zemské rady školní povolené, má továrník aneb podnikatel děti v závodě pracující posílati do školy veřejné, v jejímž okrštku závod leží, a má je přidržovati, aby školu pravidelně navštěvovaly.

Shledá-li místní rada školní, prohlížejíc seznam nepřítomných, že takové dítě v předcházejícím poloměsíci školu nedbale navštěvovalo, tedy má továrník aneb podnikatel býti napomenut, aby povinnosti své dostál, a kdyby napomenutí nepomohlo, má ho místní rada hned okr. radě školní udati, která k němu právě tak přikročí, jako k nedbalým rodičům, avšak továrník aneb podnikatel může, kdyby se toho jen jednou ještě dopustil, hned býti zbaven práva přijímati do svého závodu děti školou povinné.

Bude-li těchto pravidel, zakládajících se v zákonu ode dne 19. února 1870, zevrubně šetřeno, budou příště děti školou povinné v takových závodech, ježto školy fabrické nemají, jenom v čase mimo školní hodiny pracovati a sice v mezích řádem živn. vyměřených, tak že osoby pod 14 rokem nemají ani před 5 hodinou ranní, ani po 9 hodině večerní k práci býti připuzeny.

Jest-li tedy závod, jakým zvláště jest přádelna, tak zřízen, že by dělníci školu povinní, také v hodinách ve veřejných školách k vyučování určených pracovati museli, může se to jen tehdyž připustiti, když se zřídí v takovém závodě dle § 60. říšs. zákona školního zvláštní škola fabrická.

Dle § 23. zákona od 19. února 1870 má konečně místní rada školní na začátku školního roku sděliti seznam dětí, ježto pracují ve veldílnách, v horách, živnostech, rašeliništích atd., a ve fabrické škole dostávají vyučování a jej předložiti okr. radě školní. Děti tyto, jsouce osvobozeny od návštěvy veřejné školy, dle § 25. téhož zákona nejenom jsou povinny, aby svou školu fabrickou pořádně navštěvovaly, ale jsou také, jako děti veřejné školy co do návštěvy postaveny pod dohlídkou školních úřadů, které mají o to dbáti, aby dělníci fabrik školou povinní alespoň vyučování fabrické školy pro ně ustanovené beze zkrácení obdrželi.

Jest-li tedy v § 30. zák. od 19. února 1870 psáno: „Majitelé veldílen, živností, hor, rašelinišť, kteří děti u nich pracujících nepřidrží, aby chodily pořádně do školy, upadnou v tresty naznačené v §§ 25., 27. až 29.“ – platí to netoliko o majitelích fabrik a o podnikatelích, kteří svých dělníků školou povinných neposílají do veřejných škol obecných, ale tolikéž o těch, kteří jich neposílají do školy fabrické. Toť se stává zvláště tehdyž, kdy v továrně jest mnoho práce. Jest tedy především třeba, aby jak místní rada školní, tak okr. školdozorce k návštěvě takových škol často a bedlivě přihlédali. Shledá-li se opět,

*že návštěva školy fabrické jest nedbalá, ačkoliv majetník veldílny aneb podnikatel byli za tou příčinou potrestáni, budiž ihned zpráva k zemské radě školní učiněna, aby škola byla zavřena a aby továrníku aneb podnikateli bylo odňato právo, děti školou povinné v závodě do práce najímati.*⁶⁵

1.2.7 Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. října 1873

Toto vynesení upřesňovalo vymáhání peněžitých pokut a zejména pak jejich přesnou evidenci:

II. Ohledně peněžitých pokut

„Zde se to týče nejvíce peněžitých pokut, které na základě §§ 25., 26., 27. a 33. zákona, daného 19. m. února l. 1870 pro nedbalé navštěvování školy apod. uloženy byly.

Processuální jednání předepsáno jest našimi výnose ze dne 25. m. dubna l. 1871, č. 4751, a ze dne 5. m. října l. 1872, č. 12288.

Ohledně toho, co se při tom týče pokladnice a súčtování, má c. k. okresní školní rada následující jednání zachovati:

*Při každé c. k. okresní školní radě budiž o peněžitých pokutách ve školních záležitostech přisouzených, založena **trestní kniha**, kde se tyto pokuty předpisují a likvidují dle přiloženého formuláře, kterou ten pořádně vésti má, kdo obstarává práce účetního a knihvedoucího.*

*Každý trestní nález pro zanedbávání školy neb za jinou školskou záležitostí, který zní na peněžitou pokutu, budiž ihned, jakmile byl prohlášen, aneb prohlašuje-li se písemně, ihned po aprobaci účetnímu sdělen, který jej ještě před vypravením do předpisní a likvidační trestní knihy v prvních šesti rubrikách zanese.*⁶⁶

...

„Když se peněžitá pokuta následkem odvolání zdvihne neb promine, neb když se musela, proto že se zavedenou exekucí vymoci nemohla, proměnití supletorně v trest vězení,

⁶⁵ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Vynesení c. kr. zemské školní rady z dne 30. m. prosince l. 1872, č. 12379, o chození do školy dítek školou povinných, zaměstnaných však v továrnách a v jiných velkých závodech průmyslných, a pak o zřizování škol v továrnách.

⁶⁶ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1873. Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. m. října l. 1873, č. 12349, v příčině interkalárů uprázdněných míst učitelských a v příčině peněžitých pokut školních.

má se to, uvedouc úřední číslo dotyčného spisu v rubrice 7. vyznamenati a v posledním případě zároveň v rubrice pro poznámky poznamenati, zda-li trest vězení již vykonán byl aneb proč se to ještě nestalo.“⁶⁷

...

„V tomto výtahu budiž při trestních položkách, které ještě zaplacený nejsou, v rubrice pro poznámky udána příčina, proč nejsou zaplacený, při čemž však podotýkáme, že se starší nežli 4týdní resty trpěti nebudou a zvláště za ně odpovídáno býti musí.

V každém pozdějším výtahu z trestní knihy buďtež také ty pokuty uvedeny, které z předešlých dob ještě k zapravení nepřišly.

Konečně uvádíme v paměť, aby výkazy o nedbalém navštěvování škol od správců školy místním radám odváděny a od těchto vydatně a brzce vyřizovány byly, nařizující c. k. okr. školní radě, aby správce škol a místní školní rady na ty které povinnosti upamatovala.“⁶⁸

1.3 Černá a Zlatá kniha

Doložit Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. října 1873 konkrétními příklady z dochovaných „*trestních knih*“ některé z okresních školních rad se mi nepodařilo, i když jsem oslovila několik nejbližších státních okresních archivů. Ovšem zaměstnancům Státního okresního archivu v Příbrami se podařilo najít zajímavou pedagogickou dokumentaci z let 1822 až 1907. Jedná se o „*Černé Knihy*“ (viz Příloha 1.) a „*Zlaté Knihy*“ (viz Příloha 2.) tři škol v jejich působnosti. Jedná se o tyto školy:

- Obecna škola chlapecká Na Březových Horách,
- Škola v Nechvalicích,
- Škola v Počepicích.

„Černá Kniha pro nemravné a neposlušné, též pro nedbalé žáky.“ sloužila pro zaznamenání podstatných kázeňských prohřešků žáků dané školy. Bohužel většina zápisů je

⁶⁷ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1873. Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. října l. 1873, č. 12349, v příčině interkalárů uprázdněných míst učitelských a v příčině peněžitých pokut školních.

⁶⁸ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém.* V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1873. Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. října l. 1873, č. 12349, v příčině interkalárů uprázdněných míst učitelských a v příčině peněžitých pokut školních.

značně nečitelná a těžko srozumitelná, jak je z příloh patrné. Jako zajímavost uvádím vlastnoruční zápis žáka školy v Počepicích, který se v něm doznává z různých krádeží a v závěru se domáhá milosti Boží (viz Příloha 1.).

Protipólem Černé Knihy je „*Zlatá Kniha pro žáky, který se mravně chovají a pilně se učejí, též poslušné jsou.*“ V těchto knihách, jak už sám název napovídá, se uváděli všichni žáci, kteří řádně chodili do školy, dobře se učili a dodržovali mravní a náboženské zásady.

1.4 Vynesením c. k. zemské školské rady ze dne 21. listopadu 1882

V tomto vynesení se upřesňuje plnění trestu vězením:

„Aby dle možnosti zmenšilo se břímě uložené c. k. okresním soudům, vynesením vys. c. k. ministeria spravedlnosti ze dne 6. října 1882, č. 11054, stran vykonávání trestů vězení, jež od c. k. ministerstvem vnitra, vynesením ze dne 2. září 1882, č. 18750 a i 1881, že pro nedbalou návštěvu školy přisouzené tresty vězení i v obecních věznicích vykonávány býti mohu, pokud se tytéž k tomu hodí a ty které obce dostatečnou záruku za řádné vykonání těchto trestů podají.“⁶⁹

Hasnerův zákon byl modifikován tzv. školskou novelou z roku 1883, která vyšla vstříc požadavkům církve. Na jejím základě bylo omezeno učivo přírodovědným předmětům a nemajetní rodiče mohli zažádat o tzv. úlevy. To znamená, že jejich děti mohly navštěvovat školu nikoli předepsaných osm, ale jen šest let.⁷⁰

Tato školská novela byla definitivně zrušena až tzv. malým školským zákonem z roku 1922.⁷¹

V období od druhé poloviny 19. století do začátku světové války církev i nadále usiluje o co největší vliv na ovládnutí obecných škol a zároveň je zde patrná veliká snaha o snižování let povinné školní docházky z osmi na šest, a dokonce i na čtyři roky.

⁶⁹ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém, ročník 1882.* V Praze: C. k. sklad školních knih, 1884. Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 21. listop. 1882, č. 23756, v příčině vykonávání trestů vězení pro nedbalou návštěvu školy přisouzených ve věznicích obecních.

⁷⁰ *Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém, ročník 1882.* V Praze: C. k. sklad školních knih, 1884. Zákon, daný dne 2. května 1883, kterýmž se mění některá ustanovení zákona ze dne 14. května 1869 (Z. Ř. č. 62.).

⁷¹ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky.* Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

„A tak jme před válkou světovou byli šťastně již v Rakousku na tom, že opustíme nadobro tradice liberalismu let šedesátých a došli jsme k tomu, že jsme školu interkonfesijní měli pomalu již jen na papíře. Až do rozpadu říše vyučování na našich školách národních počínalo i končilo se katolickými modlitbami; děti i učitelé vodili se na katolické bohoslužby a procesí; učebnice se plnily články vysloveně katolického rázu; nové německé čítanky pro obecné školy měly docela i obraz krucifixu, ač jich měli přece užívat též i evangelíci a židé nedovoľovalo se, aby učitel byl bez vyznání, ale trestáni učitelé, kteří by neklekali při pobožnostech, nebo v pátek jedli maso ad. Speciálně u nás v Čechách nebylo ani spravedlivého řádu disciplinárního pro učitelstvo ani nestranného obsazování míst, nebylo zákonné úpravy školství menšinového, ani zastoupení autonomního v úřadech školních muži vskutku sebevědomími a svobodomyšlnými; ale zato stál po leta v čele referátu zemského výboru o věcech národního školství kněz a vlivy kněží katolických rozhodovaly ve skutečnosti od nejposlednější místní školní rady až po ministerstvo, a to nad školou, kterou kdysi sám papež proklel jako nepřítelkyni církve. To byl skutečný stav našeho školství národního, jež se přes to zdálo býti církvi pořád a pořád ještě beznáboženským, ba dokonce protináboženským.“⁷²

⁷² KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl první. Praha: B. Janda, 1929, str. 132-133.

2 VÝZNAMNÍ REFORMÁTOŘI

2.1 Jan Ignác Felbiger

V průběhu 18. století nazývaného mnohdy též stoletím „osvícenským“, „filozofickým“ nebo dokonce „pedagogickým“, byly od základu přehodnocovány nejen dosud dosažené vědecké poznatky, ale přičiněním svobodných zednářů maconů bylo radikálně kritizováno i zjevné (dogmatické) náboženství. Záslouhou některých vzdělaných šlechticů a měšťanů vznikaly vědecké knihovny a umělecké sbírky, byly zakládány akademie a učené společnosti.

Za vlády Marie Terezie došlo v Rakousku k zásadním ekonomickospolečenským změnám tím, že se uskutečnily výrazné státoprávní reformy. Významní oprávcí rakouské společnosti, zejména takzvaní merkantilisté a fyziokraté, pokládali za prvořadou podmínkou povzbuzení nevyvinuté ekonomiky především rozšíření nově uspořádaného lidového vzdělání. Tento požadavek se stal zvlášť naléhavým při zakládání kapitalistických manufaktur, vyžadujících neustálý přísun volných a přitom vyučených pracovních sil.

Hnutí za školské reformy se dostalo do pohybu na přelomu 60. a 70. let 18. století, když nejvýznamnější představitel liberálnější zaměřené církevní hierarchie snažící, se o dosažení určitého stupně vzdělání pro lid, pasovský biskup Leopold Ernst hrabě z Firmiana, ve svých promemoriích ze dne 30. května 1769 navrhl panovnici podrobný plán reorganizace obecných škol státní mocí. Marie Terezie biskupův plán schválila a předala jej k provedení „českému obristovi a rakouskému prvnímu kancléři“ Rudolfovi hraběti Chotkovi s příkazem, aby podrobně vyšetřil stav obecného školství v monarchii.

Čelným představitelem rakouských školských reforem, které vešly do dějin evropské vzdělanosti a výchovy byl Jan Ignác Felbiger. Jako odpůrce dogmatismu a příznivce pietismu osvícenství a filantropismu záhy dospěl k pevnému přesvědčení, že zkvalitnění vyučování mládeže a tím i vhodnější přípravy na její budoucí praktické uplatnění v životě, je možno dosáhnout pouze a jedině pomocí zlepšené metody vyučování používané vzdělaným učitelem.

Při uplatňování pruského školského zákona ze dne 12. srpna 1761 Felbiger zavedl na zaháňské farní škole takzvanou zaháňskou vyučovací metodu, založenou na hromadném, a nikoli již na jednotlivém vyučování žáků. Pro potřebu školy zřídil vlastní tiskárnu, ze které

začaly vycházet nově koncipované učebnice spolu s metodickými návody pro učitele. O dva roky později vydal v Zaháni nařízení upravující povinnosti učitele ke škole i k vrchnosti, předpisující rozsah školní docházky pro hochy i dívky od dokončeného šestého až do dokončeného dvanáctého roku věku a rozdělující školní rok na zimní a letní běh zakončený prázdninami. Žáci měli být vyučováni pomocí Hähnovy tabelární (tabulkové) metody. Tabulkový způsob vyučování byl považován za mnemotechnickou pomůcku. Každý učitel musel zvládnout sestavit krátký výtah z určitého úseku probírané látky do přehledných tabulek. K hlavním požadavkům jejího sestavování patřila přehlednost.

Další vysoce důležitým Felbigerovým opatřením upravujícím vnitřním pracovní řád školy bylo zavedení návrhu přesného rozvrhu hodin pro jednotřídní vesnické školy, třídních výkazů a tiskopisů pro seznamy žáků i pro přehledy probrané učební látky.

Dne 1. května 1774 na žádost Marie Terezie přicestoval do Vídně. Z pověření panovnice se neprodleně ujal svého úkolu zreformovat rakouské školství a instruovat uchazeče o učitelský úřad. Po necelém roce Felbigerova působení ve Vídni byl pod jeho vedením podle podkladů poskytnutých dvorskou studijní komisí dokončen návrh školního řádu, který byl vydán dne 6. prosince 1774 s císařským schválením pod českým názvem Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích.

Felbiger své bohaté novátorské zkušenosti získané v pedagogické práci zaznamenal ve spise Die wahre saganische Lehrart in den niederen Schulen (Opravdový zaháňský vyučovací způsob na nižších školách), vydaném roku 1774.

Školská reforma se v Rakousku a zejména v Čechách rozvíjela velmi úspěšně, takže prestiž J. I. Felbigera nabyla evropských dimenzí. Felbiger jako pravý vzdělanec si vyměňoval zkušenosti ze školní práce s pokrokově smýšlejícími reformátory doma i v zahraničí, zvláště pak s filantropistou Friedrichem Eberhardem von Rochowem, kanovníkem a statkářem v Reckahnu.

Nejen díky svým nepopíratelným organizačním schopnostem, hlubokým vědomostem a politickému talentu, ale zejména zásluhou podpory, kterou po léta poskytovala panovnice spolu se svými rádci, mohl Felbiger jak v oblasti legislativní, tak i direktivní a kontrolní dosáhnout pozoruhodných úspěchů při zavádění osvícensko-filantropicky motivované školské reformy. Nezanedbatelným, vysoce příznivě působícím faktorem zde byla bezesporu i pomoc, kterou Felbigerovi prokazovala značná část pokrokově smýšlejícího

světského duchovenstva. Avšak jakmile Marie Terezie zemřela postavení J. I. Felbigera se od základu změnilo v jeho neprospěch.

Felbiger se stále zaměřoval zejména na praktickou stránku věci, neboť škola podle něho měla především pomáhat životu. Nikdy se za svého života nebál čelit velikému množství zjevných i skrytých nepřátel. Vždy se snažil o nápravu lidstva výchovou.⁷³

2.2 Ferdinand Kindermann

Ferdinand Kindermann byl český pedagog, katolický kněz a později litoměřický biskup v letech 1790 – 1801. Byl reformátorem školství a založil nový typ základní katolické školy. Na studijní cestě po Německu se seznámil s J. I. Felbigerem a jeho dílo i práce jej tak imponovaly, že se po jeho vzoru rozhodl vytvořit nový typ základní katolické školy. Byl ve své práci natolik úspěšný, že již v roce 1772 vydal samostatnou publikaci „*Farní škola v Kaplicích*“. Zde totiž zaznamenal úspěchy v reorganizaci školy. Úroveň publikace vzbudila značnou pozornost nejen u odborné školské veřejnosti, ale dokonce i přímo u dvora, který právě vyvíjel značné úsilí o zlepšení úrovně školství v monarchii. Proto již roku 1774 jmenovala císařovna Marie Terezie Kindermanna Nejvyšším školským dozorcem pro Čechy. Když se v roce 1774 rozhodla pro novou školskou reformu, pověřila její realizací J. I. Felbigera a F. Kindermanna. Kindermannovi se podařilo zřídit zvláštní katedru pedagogiky při Malostranském gymnáziu v Praze. Záhy se tam, kde působili absolventi této katedry, úroveň školství podstatně zvýšila.

V roce 1777 sepsal Kindermann reformní školská statuta. Podle nich se měly ve všech sídlech farností zřizovat tzv. triviální školy, v nichž se vyučovalo v mateřské řeči žáků. Obsah výuky tvořila soustava předmětů - náboženství a tzv. trivium, čtení, psaní a počítání. Tyto školy musela zřizovat a financovat vrchnost, která pečovala o patronát farností. Na ně navazovaly takzvané hlavní školy, zřizované především ve větších městech. Krajská města pak měla přímo povinnost tento typ školy zřídit. Podle osnov se zde pak přednášeli i další předměty, ovšem již jen v němčině. To později vedlo ke snahám českých obrozenců nahradit ji češtinou, čímž stoupalo napětí mezi oběma národnostmi. Uvedená reforma byla natolik

⁷³ FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120

úspěšná, že se v letech 1772 až 1780 počet triviálních škol v Čechách ztrojnásobil a školy na kamerálních panstvích (patřících monarchii či Habsburkům) se staly vzorovými.⁷⁴

⁷⁴ Ferdinand Kindermann. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2007 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Kindermann

3 ORGANIZACE RAKOUSKÉ OBECNÉ ŠKOLY PŘED 1. SVĚTOVOU VÁLKOU

Z pohledu zadání této diplomové práce se jeví jako zajímavá školní novela, která zavedla pro vesnické děti a dětem nemajetných obyvatelů v městech i městečkách po skončení šestileté řádné docházky školní úlevy v další docházce, a to na žádost rodičů nebo jejich zástupců. Vyučování takových „*úleváků*“ mohlo být buď omezeno jen na určité dny v týdnu (po celý rok), nebo konečně jen na půl dne (každý den); po případě se mohlo takové úlevy dostat všem dětem v celé obci (zavřít tedy na čas třídu úplně), ale jen na venkově.

Jinak se návštěva školy kontrolovala a zapisoval denně a učitelé byli povinni nepřetržitě působit na žáky a jejich rodiče, aby bylo dosaženo pravidelné i včasné docházky; neomluvené a svévolné zameškávání školy se trestalo tím, že se rodičům ukládaly peněžité pokuty nebo vězení.⁷⁵

⁷⁵ KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl první. Praha: B. Janda, 1929, str. 145

4 SITUACE VE ŠKOLSTVÍ V ČSR PO ROCE 1918

Situaci školství v České republice můžeme charakterizovat jako podstatně nezměněnou proti dobám rakouským, neboť mimo nezbytné změny, podmíněné právě osamostatněním a novou politickou úpravou státu, nedošlo dosud k zásadní opravě rakouské formy našeho školského systému. Byly sice také u nás, zvláště hned po převratu, podány četné reformní návrhy, byly pořádány školské ankety, dokonce již roku 1919 byl zřízen při ministerstvu školství Pedagogický ústav Jana Amose Komenského, o němž se všeobecně soudilo, že má připravit novou úpravu našeho školství. Ale ve skutečnosti všechny tyto akce měly jen velmi skromné výsledky. Mnohé z návrhů, pokud nevyšly dříve tiskem a byly podány přímo ministerstvu, odpočívají snad dosud hlubokým spánkem v archivu ministerstva.

Ankety způsobovaly sice pravidelně mnoho hluku a vyvolaly dosti zájmu i v širší veřejnosti, ale záhy zapadly bez ozvěny. A Pedagogickému ústavu Jana Amose Komenského se bohužel nedostalo od počátku účinné podpory právě od těch, jimiž měl být co nejvíce podporován.

„A tak nedostav včas ani potřebné kompetence ani rozhodujícího vlivu, byl zrušen po nedlouhém trvání, až na drobné zbytky úplně.“

A tak doby prvního nadšení zmizely v nenávratnu, strany konzervativní nabyly převahy, a nebyla u nás provedena ani tak nezbytná podmínka reformy, jako je odluka školy od církve.“⁷⁶

Školství v ČSR tak nereformoval zásadním způsobem během období první republiky žádný školský zákon. Jen několik novel a vyhlášek částečně modifikovalo jeho podobu. Jedinými zákony, které se výrazněji zapsaly do prvorepublikového školství, byly tzv. malý školský zákon z roku 1922 a Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné. Těmto právním normám předcházela zákon ze dne 9. dubna 1920, který upravoval správu školství. V tomto zákoně se pouze v § 25., který uvádí povinnosti oprávnění místní školní rady, náleží i dohled nad zanedbáváním školy.

⁷⁶ KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství, díl druhý*. Praha: B. Janda, 1931.

4.1 Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství

Tento zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství (Sb. z. a n. č. 292) uvádí:

§ 25.

Místní školní rada jest povinná a oprávněná:

...

6. „aby sdělovala soupis školní mládeže, vedla školní matriku, rozhodovala o přijímání žáků z cizí školní obce do školy, aby dohlédala k docházce do školy, ji zvelebovala a spolupůsobila, když zanedbání školy se tresce.“⁷⁷

4.2 Malý školský zákon z 13. července 1922

Malý školský zákon z 13. července 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských, podrobněji rozvádí povinnou školní docházku v § 11.:

„(1) Povinnost choditi do školy obecné (lúdivé) i občanské počíná se počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovršilo šestý rok věku, a trvá plných osm školních let. Dítky školou nepovinné, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do nejbližšího konce roku občanského, mohou býti do školy přijaty, není-li pochybnosti o jejich tělesné i duševní dospělosti, nepřeplní-li se jejich přijetím školní světnice a nepřekročí-li se největší počet dětí ve třídě podle §§ 5. a 7.

(2) Poskytovati jakýchkoliv úlev v docházce školní jest zakázáno. Povinnost mládeže na Slovensku účastniti se opakovacího školského vyučování až do 15 roku věku, vyslovená v § 1. a 48 zákonného článku XXXVIII z roku 1868, zůstává nedotčena pro veškerou mládež, která chodila do lúdivé podle dosavadních zákonů toliko 6 let a nevzdělala se potom na školách vyšších.“⁷⁸

⁷⁷ Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Ročník II. (1919-1920). Státní nakladatelství, Praha 1920. Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství. (Sb. z. a n. č. 292), str. 431.

⁷⁸ Beck-online – beek-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzgizf6mrsqyxhazrrgewta>

Tresty za nedbalou školní docházku, záškoláctví, podrobněji rozepisuje § 14.:

(1) „Pokuty, vyměřené v zákonech zemských pro Čechy, Moravu a Slezsko a v § 4. zák. článku XXXVIII. z roku 1868 pro trestání přestupků proti školní povinnosti a školní docházce, upravují se takto: za vynětí dítěte ze soupisu budiž uložena pokuta od 50 - 200 K, za nepřihlášení dítěte do školy a za nedbalou docházku školní od 25 - 200 K; stalo-li se zanedbání školy ze ziskuchtivosti rodičů nebo jich zástupců, může se uložit pokuta do 400 K a při opětovném přestupku do 1000 K.

(2) Při nedobytnosti pokuty může být uložen trest vězení (uzamčení) od 1 - 14 dnů.

(3) Tresty pro nedbalou docházku na školách, jichž správu vede ministerstvo školství a národní osvěty podle § 2., odst. 1., bod 3. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., ukládá ministr školství a národní osvěty, je však oprávněn vyhláškou, uveřejněnou aspoň měsíc napřed v úředním listě a vyvěšenou ve školní budově, výkonem tohoto práva pověřiti jiný školní úřad nebo orgán, který pak v této věci rozhoduje jménem ministrovým a s konečnou platností. Promíjeti nebo zmírňovati uložené tresty pro zanedbanou docházku na těchto školách může ministr školství a národní osvěty.

(4) Tresty ukládané podle odst. 1. a 2. tohoto paragrafu platí i pro přestupky proti školní povinnosti a školní docházce také pro lidové školy hospodářské, zřízené podle zákona z 29. ledna 1920, č. 75 Sb. z. a n. V přípravném řízení nastupuje místo místní školní rady školní výbor lidových škol hospodářských.

(5) Tyto tresty pro nedbalou docházku a proti školní povinnosti na lidových školách hospodářských ukládá ministr zemědělství; je však oprávněn vyhláškou uveřejněnou aspoň měsíc napřed v úředním listě a vyvěšenou ve školní budově výkonem tohoto práva pověřiti politické úřady I. instance, na Slovensku administrativní policejní vrchnosti I. stolice po případě i jiný orgán; orgány tyto v této věci rozhodují potom jménem ministrovým a s konečnou platností. Promíjeti nebo zmírňovati uložené tresty za přestupky proti školní povinnosti a školní docházce na lidových školách hospodářských může ministr zemědělství.

(6) Pokuty uložené za přestupky proti školní povinnosti a školní docházce na lidových školách hospodářských plynou do fondu na opatření učebných pomůcek dotčených lidových škol hospodářských. “⁷⁹

⁷⁹ Beck-online – beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzgizf6mrsqyxhazrrgewta>

Tento paragraf se odkazuje na zemské zákony z roku 1868 a přesně vymezuje výši pokut, které mohou dosáhnout až do výše jednoho tisíce korun a v případě nedobytnosti těchto finančních pohledek může být uložen trest odnětí svobody od jednoho do čtrnácti dnů. Rovněž se v odstavcích 3 až 6 je uvedeno, kterých škol se udělování a vymáhání pokut týká.

Tento zákon přinesl změnu označení měšťanské školy na školu občanskou, zavedl nové povinné předměty občanskou nauku a výchovu a upravoval maximální počet žáků ve třídě.

4.3 Tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových

Tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových. (čís. 13.106/21. 30./IV. 1921.) Věstníku ministerstva školství a národní osvěty, ročníku III. (1920-1921) je na stránce 209 pod číslem 73 uvedeno, jakým způsobem se mají řešit tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových:

„Školním inspektorům, jimž svěřen je dozor nad menšinovými školami, a správám a ředitelstvím těchto škol.

Na školách menšinových buď při návrzích na tresty za nedbalou školní docházku postupováno takto:

- 1. Výkazy o zameškání školy (§ 70. def. škol. a vyuč. řádu) předloží správa školy místnímu výboru školnímu, zřízenému podle nařízení vlády republiky československé ze dne 6. listopadu 1920, č. 605 Sb. z. a n.*
- 2. Místní školní výbor, řídě se bodem 2. § 19. svrchu uvedeného vládního nařízení a § 70. prováděcího předpisu k def. škol. a vyuč. řádu, učiní návrh na potrestání, vyslechne dříve stranu. Kde místní školní výbor není dosud ustaven, učiní návrh obdobným způsobem správa školy.*
- 3. Výkaz, opatřený návrhem na trest, správa školy předloží příslušnému okresnímu školnímu inspektorovi, který rozhodne o tomto návrhu a po případě vydá trestní nález.*

Jinak řídití se jest předpisy platnými pro veřejné školy národní.“⁸⁰

⁸⁰ Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Ročník III. (1920-21.) Státní nakladatelství, Praha 1921. Tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových. (Čís. 13.106/21. 30./IV. 1921.)

Ten postup je naprosto jednoznačný a konečné rozhodnutí náleží příslušnému okresnímu školnímu inspektorovi.

Od roku 1922 měl počet žáků ve třídě postupně klesat z původních osmdesáti na průměrných šedesát žáků ve třídě.

Podobu školské soustavy však nadále určovaly Hasnerovy zákony z roku 1869, které prodloužily povinnou školní docházku na osm let, tedy pro děti ve věku od šesti do čtrnácti let.

4.4 Tresty a pokuty pro opomíjení předpisů

Čís. 149. Tresty a pokuty pro opomíjení předpisů o školní docházce. (č. 92.079, 12./X. 1922.) K ukládání trestů, a pokud za nedbalou školní docházku však řada škol přistupovala velmi vágním způsobem, a to zejména na Moravě. Z toho důvodu vydalo Ministerstvo školství a národní osvěty krátký komentář, kterým nabádal předsedy okresních školních výborů k důslednému naplňování platných předpisů:

„Používaje práva, daného mně § 14. zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., pověřuji předsedy okresních školních výborů na Moravě, aby mým jménem a s konečnou platností ukládali tresty a pokuty pro opomíjení předpisů o školní docházce (§§ 24., 26., 27., 28., 29., 32. zemského zákona ze dne 24. ledna 1870, č. 17 z. z.), pokud jde o národní školy na Moravě, jichž správu vedu podle § 2. zákona, ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n.

Zmocnění toto nabývá platnosti dnem 1. prosince 1922.

Místně příslušným jest vždy onen předseda okresního školního výboru, který jest zároveň přednostou politického úřadu, v jehož správním obvodě jest škola výše uvedená.⁸¹

Tímto nařízením, kterým se Ministerstvo školství a národní osvěty odvolává na stále ještě platný padesát dva let starý zemský zákon, jen podtrhuje svoji neschopnost modernizovat a přizpůsobit školské zákony novým národním podmínkám po vyhlášení samostatného Československa v roce 1918.

⁸¹ *Věstník Ministerstva školství a národní osvěty*. Ročník IV. (1922). Státní nakladatelství, Praha 1921. Tresty a pokuty pro opomíjení předpisů o školní docházce, str. 450.

Dne 25. února 1929 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty výnos, kterým se zavádí vzorec pro trestní oznámení o zanedbání školní docházky na školách národních:

„Podle článku VI, bodu 4, výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. prosince 1928, čís. 158.519-S/3 (Věstník 1928, č. 126, str. 557), mají správce národních škol sepsovati trestní oznámení o zanedbání školní docházky, poznamenati je v měsíčním výkaze o zanedbávané školní docházce a předkládati je s tímto výkazem okresnímu školnímu úřadu, pokud se týče školnímu inspektorovi, který prozkoumá věc a zašle trestní oznámení příslušnému okresnímu úřadu.

Aby bylo řádné sepsování těchto oznámení správci škol usnadněno, zavádí se vzorec, připojený k tomuto výnosu, který tvoří jeho součást.“⁸² (viz Příloha 3.)

Zanedbávání školní docházky bylo i po roce 1918 velice vážným problémem, bylo velice častým jevem. A vzhledem k tomu, že ministerstvo školství a národní osvěty zavedlo vzorec pro trestní oznámení s dvoustránkovým formulářem, je patrné, v mnoha případech k zamezení záškoláctví nepomáhala domluva a ani peněžité tresty.

4.5 Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

Teprve až 30. července 1937, patnáct let od vydání malého školského zákona, vydává ministerstvo školství a národní osvěty výnos, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné, v kterém se velice podrobně vymezuje povinná školní docházka, co je a co není omluvená nepřítomnost, a jaké postihy finanční až odnětí svobody hrozí zákonným zástupcům za zanedbávání školní docházky jejich dětí. Je zde i velmi podrobně uveden postup při trestním řízení vedenému při opakovaném záškoláctví žáků.

⁸² Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XI. (1929). Státní nakladatelství, Praha 1929. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. února 1929, č. 19.325-I, kterým se zavádí vzorec pro trestní oznámení o zanedbání školní docházky na školách národních.

Oddíl II.

Školní povinnost, školní povinnost vůbec

§ 7.

„(1) Povinnost choditi do obecné školy se počíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovršilo šestý rok věku, a trvá plných osm školních let.

(2) Povinnost choditi do školy se proto normálně končí koncem vyučovací doby školního roku, v němž dítě dovršilo, nebo dovršil 14 rok věku.“⁸³

...

§ 8.

„(1) Zákonné školní povinnosti učiní dítě za dost zpravidla (§ 9.) docházkou do veřejné školy obecné.“⁸⁴

...

Evidence mládeže školou povinné vůbec

§ 11.

„Školní úřady mají dbáti, aby všechny děti školou povinné dostály školní povinnosti, a pečovali proto o nejpřísnější evidenci těchto dětí (§§ 12.-22.).“⁸⁵

Soupis mládeže školou povinné

§ 16.

„(1) Kdo při soupisu zamlčí dítě školou povinné nebo vědomě o něm udá něco nesprávného nebo kdo odepře oznámí ty potřebné údaje, potrestá se podle § 14. zák. č. 226/1922 Sb. z. a n. pokutou od 50 Kč do 200 Kč nebo při nedobytnosti pokuty vězení

⁸³ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁸⁴ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁸⁵ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

od 1 do 14 dní. Orgány, které provádějí soupis mládeže školou povinné, necht' upozorní rodiče nebo jejich zástupce na tato zákonná ustanovení.

(2) Trestní oznámení podá sepisující úřad nebo orgán příslušnému okresnímu úřadu.⁸⁶

Tento školní řád pamatoval i na plnění povinné školní docházky dětem kočujících osob:

Děti osob kočujících

§ 23.

„(1) osoby, které provozují kočovnou živnost nebo jiné kočovné povolání, sezónní dělníci atp., nesmějí se zřením k § 20. zák. č. 62/1869 ř. z. nebo k §§ 1., 4. a 5. zák. čl. XXXVIII/1868 svých dětí ve věku školou v povinném zbavovati vyučování, předepsaného pro veřejnou obecnou školu tím, že je berou spolu na cesty.

(2) Tyto dívky mají dostáti školní povinnosti zpravidla ve svém bydlíšti.

(3) Zemskému školnímu úřadu se zůstává, aby v dorozumění se zemským úřadem určil podmínky, za kterých bych se jednotlivým osobám, jež kočují z povolání nebo jsou zaměstnání jako sezónní dělníci, výjimečně mohlo povolit, aby braly s sebou na cesty své děti školou povinné. Při tom budiž také stanoven způsob, jak se má ke školní docházce takových dětí dohlížeti, aby se jim dostávalo vyučování jak možná pravidelně a dostatečnou měrou.⁸⁷

Povinnost zákonných zástupců dostavit se k zápisu k přijetí do obecné školy a po zahájení školní docházky jejich děti školu také pravidelně navštěvovaly, vyplývá z následujících paragrafů:

Oddíl III.

Přijímání žactva do obecné školy

A) Na počátku školního roku.

⁸⁶ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁸⁷ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

Zápis žactva

§ 27.

„(1) Zákonní zástupci dětí jsou povinni dbáti, aby se děti obecnou školou povinné dostavili v některý den zápisu do školy, aby byly počátkem školního roku přijaty.

(3) Nemůže-li se dítě ze závažného důvodu dostavit k zápisu v určené dny, může být ohlášeno k zápisu vhodnou osobou nebo i písemně.“⁸⁸

Kontrola po zápise.

c) Společná ustanovení.

§ 37.

„(1) Nebudou-li děti, které nejsou osvobozeny žádným zákonným důvodem osvobozovacím (zák. č. 72/1936 Sb. z. a n.) od docházky do veřejné obecné školy, v prvních čtrnácti dnech zapsány do školy, má místní školní úřad jejich zákonné zástupce upomenuti, aby své povinnosti dostáli. Nedají-li zapsati dítě ani v dalších 3 dnech do veřejné školy obecné, potrestají se pokutou od 25 do 200 Kč nebo při nedobytnosti pokuty vězením od 1 do 14 dnů.

(2) Trestní oznámení podá místní školní úřad příslušnému okresnímu úřadu.“⁸⁹

Oddíl VI.

Školní docházka

Obecná ustanovení

§ 60.

„(1) Dítka, přijaté do obecné školy, mají v předepsaném vyučovací čase pravidelně chodit do školy, pravidelně se účastnit vyučování všem předmětům povinným, pokud nebyly výslovně od tohoto vyučování osvobozeny, i všem nepovinným předmětům, ke kterým byly

⁸⁸ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁸⁹ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

počátkem školního roku přihlášeny, dokud snad podle § 119. z tohoto vyučování nevystoupily.

(2) Zákonní zástupci dětí jsou povinni dbáti, aby dívky chodily do školy pravidelně a včas.⁹⁰

Nepředvídané zameškání školy

§ 62.

„Zákonní zástupci žáků jsou povinni, aby zpravili třídního učitele co nejdříve ústně nebo písemně o každém nepředvídaném zameškání školy a uvedli zároveň příčinu podle pravdy.⁹¹

Omluvné důvody pro nepředvídané zameškání školy

§ 63.

„(1) Za omluvné důvody se pokládá zejména:

- a. nemoc dítěte;*
- b. nakažlivé onemocnění osob, které se školním dítětem bydlí v téže domácnosti nebo v témž domě, když lékař dětem školní docházku zakázal;*
- c. nemoc rodičů nebo jiných domácích osob, potřebují-li nezbytně služeb dítěte;*
- d. úmrtí nebo jiné mimořádné události v rodině nebo v blízkém příbuzenstvu;*
- e. špatná povětrnost, ohrožuje-li zdraví dítěte;*
- f. neschůdnost cesty do školy.*

(2) Omluvným důvodem není, přidržel-li se dítě k domácím, zemědělským nebo živnostenským pracím atp.⁹²

Péče učitelstva o školní docházku

⁹⁰ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁹¹ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁹² *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

§ 64.

(1) Učitelé pečujte ustavičně o to, aby bylo dosaženo pravidelné a včasné školní docházky. Jsou povinni k ní přísně dozírat, podle možností pátrati přípustnými prostředky po příčinách vadné školní docházky u jednotlivých žáků a důkladně zkoušeti pravdivost omluvných důvodů.

(2) Třídní učitel je povinen, aby včas oznámil správci školy, jakmile dítě bez náležité omluvy zanedbává školní docházku. Správce školy je pak povinen zpraviti o tom zákonné zástupce dítěte, zpravidla písemně, a vyzvati je, aby se postarali o nápravu. Neučiní-li místní školní úřad zvláštního opatření, aby takové upomínky dodávali jeho zřízenci, zašle správce školy upomínku poštou, šetře ustanovení § 66.

(3) Každé svévolné zameškání školní docházky nebo zaviněná nedochvilnost dítěte buď ve škole přiměřeně potrestána.

(4) Učitelé jsou povinni pomáhati při trestním řízení pro neomluvené zameškání školy tím, že je vyšetří a prokáží.

(5) Vedle tohoto přísného úředního postupu mějte učitelé na paměti, že se často osvědčují prostředky mírné: poučování rodičů, domluva, stálý zájem o dítě, proč zanedbalo školu, snaha pomoci odstraniti příčiny zanedbání školy atp.⁹³

Evidence školní docházky

§ 65.

„(1) Zameškání školy buď učitelem denně zapisováno podle školních půldnů do výkazu docházky a prospěchu; kromě toho učitel zapisuj do třídní knihy úhrnný počet školních dětí, které v jednotlivých půldnech nebyly ve škole.

(2) Zameškání, jejichž omluvný důvod je znám, nebo která až do sdělení výkazu o zameškání školy budou dostatečně omluvena, označí se jako omluvená, všechna ostatní jako neomluvená.“⁹⁴

⁹³ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁹⁴ Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

Trestání neomluvené zameškání školy

§ 66.

„Zameškání školy neomluvené nebo nedostatečně omluvené je přestupkem proti školní povinnosti. Zákonní zástupci dětí, které se jím provinily, budou potrestáni pokutami od 25 Kč do 200 Kč; stalo-li se zanedbání školy ze ziskuchtivosti, bude uložena pokuta do 400 Kč a při opětovném přestupku do 1000 Kč. Při nedobytnosti pokuty může se uložit trest vězení (uzamčení) od 1 do 14 dnů.“⁹⁵

§ 67.

„(1) Třídní učitelé jsou povinni, aby na konci každého měsíce sepsali výkaz o zameškání školy, do něhož se zapíše děti, které v uplynulém měsíci školu zameškaly a zameškání toho neomluvily dostatečně nebo vůbec neomluvily.

(2) Správce školy sestaví úhrnný výkaz o zameškání školy a předloží jej do 5 dnů místnímu školnímu úřadu.“⁹⁶

Trestní řízení

§ 68.

„(1) Místní školní úřad je povinen, aby nejdéle do 14 dnů ode dne, kdy dostal měsíční výkaz o zameškání školy, zakročil proti zákonným zástupcům dětí, kteří odpovídají z toho, že zameškání školy nebylo dostatečně omluveno.

(2) Při prvním zameškání školy, Dostatečně neomluveném, upomene místní školní úřad odpovědné zástupce dětí na jejich povinnost, upozorní je na zákonné následky přestupků proti školní povinnosti a poznamená to v měsíčním výkaze.

(3) Opakuje-li se zanedbání školy, předvolá místní školní úřad zákonné zástupce dětí k protokolárnímu výslechu, k němuž buď přizván možná vždy též správce školy, nebo jeho

⁹⁵ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.*

⁹⁶ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.*

*zástupce, zapíše jejich výpovědi do příslušné rubriky výkazu a vrátí jej potom správci školy.*⁹⁷

§ 69.

*„Jakmile správce školy dostane zpět výkaz, sepíše do 3 dnů trestní oznámení o zanedbávané školní docházce žáků, u kterých napomenutí místního školního úřadu nemělo kladného výsledku, a to o každé obviněné osobě zvláště. V trestním oznámení buď uvedeno jméno, den a rok narození žáka nebo žáků, kteří školu zanedbávali, jméno a bydliště odpovědné osoby a případně i přitěžující okolnosti (ziskuchtivost, opětné zanedbání apod.). Správce školy poznamená potom v měsíčním výkaze o zanedbané školní docházce, že bylo trestní oznámení učiněno a kdy, a předloží výkaz, připojiv trestní oznámení, okresnímu školnímu úřadu, který prozkoumá věc a zašle pak trestní oznámení příslušnému okresnímu úřadu.*⁹⁸

§ 70.

„(1) Trestní pravomoc při stíhání přestupků proti školní povinnosti a docházce přísluší podle č. 6, odst. 2 zákona č. 125/1927 Sb. z. a n. úřadům politickým.

(2) Školní úřady a orgány jsou povinny, aby politické úřady při výkonu této trestní pravomoci podporovali tím, že jim budou podávati potřebné zprávy, posudky a návrhy náležitě instruované.

(3) Pokyny o výkonu trestní pravomoci byly vydány výnosem ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty a s ministerstvem zemědělství ze dne 3. ledna 1929, č. 66.367/28 (Věstník ministerstva vnitra 1929, str. 15 a výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. prosince 1928, č. 158.519/S/3-Věstník 1928, str. 557).

(4) O výsledku trestního řízení uvědomí politický úřad vždy okresní školní úřad, který zpraví správce školy a místní školní úřad.

⁹⁷ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

⁹⁸ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

(5) *Vyřizování trestní agendy školní budiž pokládáno za věc plnou.*⁹⁹

§ 71.

*„Nečiní-li rodiče, ač byli opětovně trestáni, zadoř povinnosti posílati děti do školy, budiž proti nim zavedeno řízení podle §§ 176. až 178. ob. zák. obč. o omezení otcovské moci nebo podle poslední věty § 4. zák. čl. XXXVIII/1868. Návrhy v této věci podá učitelská konference okresnímu školnímu úřadu.*¹⁰⁰

⁹⁹ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

¹⁰⁰ *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

5 ŠKOLSKÉ ZÁKONY OD ROKU 1945 DO ROKU 1948

Po ukončení 2. světové války až do komunistickému převzetí vlády nebyla vydána žádná nová školní právní legislativa, která by nějakým způsobem navazovala na období před válkou. Za to komunisté pouhé dva měsíce od převzetí moci vydávají školský zákon č. 95 z 21. dubna 1948, který zavedl devítiletou povinnou školní docházku, ale povinné základní vzdělání skončilo až po ukončení povinného základního odborného vzdělání. Všechny typy středních škol byly zrušeny.

Z pohledu diplomové práce je však velmi zajímavý § 80.:

Trestní ustanovení

„... kdo nepřihlásí dítě (žáka) k zápisu do školy nebo kdo, ač byl správou školy napomenut, nedbá o jeho včasnou a pravidelnou docházku do školy (§§ 16. a 49.), bude potrestán okresním národním výborem pokutou do 5000 Kčs nebo trestem na svobodě do 14 dní. Pro případ nedobytnosti pokuty se vyměří náhradní trest na svobodě podle míry zavinění v mezích sazby trestu na svobodě.“¹⁰¹

I „nová vláda lidu“ si uvědomovala důležitost plnění povinné školní docházky nebo jen pokračovala v status quo první republiky, které si upravila dle svých potřeb zpočátku své vlády. V průběhu let však našla účinnější metody, kterými si zajišťovala plnění školní docházky.

Ale k jedné zásadní změně na dlouhých čtyřicet jedna let došlo; škola se stala důležitou politickou institucí, která začala již od nejnižšího věku šesti let vychovávat své žáky v duchu marxismu leninismu k lásce k socialismu a jako obránce míru na celém světě. Byly vydány nové učební osnovy, učebnice a politická výchova se stala novým vyučovacím předmětem, který se později přejmenoval na Občanskou výchovu.

¹⁰¹ *Věstník ministerstva školství, věd a umění*, Ročník IV. (1948). Státní nakladatelství, Praha 1949. Zákon ze dne 21. dubna 1948 o základní práve jednotného školství (školský zákon). Č. 95/1948 Sb. vyhlášen dne 10. května 1948.

6 PŘEHLED ZJIŠTĚNÝCH FORMULÁŘŮ A TABULEK TÝKAJÍCÍCH SE NEDBALÉ DOCHÁZKY ŽÁKŮ

Rok 1874

- Vynesení c. k. zemské školní rady z dne 6. října 1874, č. 4702, ohledně úředního jednání v příčině zameškání školy. Aby se docílilo jakési stejné přehledné a úplné jednání ohledně zameškání školy, kdy se předkládají rekursy proti trestním nálezům v příčině zameškání školy, nařizuje c. k. zemská školní rada, aby se při dotyčném úředním jednání užívalo následujících tabel: Výkaz o zameškání školy. (viz Příloha 4)

Rok 1878

- Výkaz zameškání školy na trojtřídní obecné škole v Hudlicích ode dne 1. až do dne 30. listopadu 1878.
- Výkaz zameškání školy žáků 3. třídy též v Hudlicích v listopadu roku 1878. (viz Příloha 5)

Rok 1895

- Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 18. března 1895, č. 10.195, jímž předpisuje se nový formulář výkazu o pokutách, jež pro nedbalou návštěvu školy byly uloženy. (viz Příloha 6)

Školní rok 1904/1905, 1905/1906, 1907/1908

- Soupis rodičů pro nedbalé posílání dítek do školy od c. k. okresní školní rady potrestaných v těchto obcích: Nesvačily, Vinařice, Podbrdy, Drahlovice a Všeradice. (viz Příloha 7)

Rok 1917

- Výňatky z protokolů domácích konferencí - přehledná tabulka nezameškaných, zameškaných omluvených a zameškaných neomluvených půldnů.
- Tabulka klasifikace mravů a pilnosti za 1. pololetí. (viz Příloha 8)

Rok 1929

- Výnos, kterým se zavádí vzorec pro trestní oznámení o zanedbání školní docházky na školách národní. (viz Příloha 3)

7 KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ NA ŠKOLÁCH

7.1 Období od roku 1869 do roku 1918

Případ: Jaroslav Šinkner

V úředních dokumentech ze dne 21. listopadu 1885 a 24. listopadu 1885 se nachází příklad jakým způsobem bylo řešeno vážné záškoláctví žáka Jaroslava Šinknera. Bohužel se nepodařilo dohledat počátek této kauzy a ani její úspěšné či neúspěšné řešení.

Z těchto dokumentů je však patrné, že Karel Šinkner otec žádá o osvobození syna Jaroslava od povinné školní docházky. Okresní školní rada si pak vyžádala podrobnější zprávu o rodičích a ekonomické situaci rodiny.

Řídící ředitel, jméno je nečitelné, obecné školy v Záluží ve své zprávě ze dne 21. listopadu 1885 uvedl, že otec Karel Šinkner velikou chudobu předstírá. „...*je sice chudý a má s dostatek co zápasiti, aby 7 dětí uživil, avšak může-li se souditi, že chudoba je následek lenosti aneb neuvědomělosti.*“¹⁰² Dále informuje, že se žadatel nestará, aby se jeho děti něčemu naučily, a při návštěvě školy předstírá chudobu, kterou omlouvá záškoláctví svých dětí, a i místní školní rada veškerou nepřítomnost syna považuje za omluvenou.

V této zprávě dále informuje, že otec Karel Šinkner má čtyři děti školou povinné, z nichž nejstarší syn Jaroslav, za jehož osvobození od školní docházky žádá, do školy vůbec nechodí, a i ostatní děti navštěvují školu velice sporadicky. Otec je měsíc, co měsíc pravidelně napomínán ke zlepšení jejich docházky, ale veškeré domluvy ke zlepšení nevedou.

Syn Jaroslav začal chodit o dva roky později, než měl a jeho dosavadní pětiletá docházka byla velmi nedbalá s prospěchem neuspokojivým.

Řídící učitel se proto přimlouvá, aby žádosti Karla Šinknera nebylo vyhověno a byla zamítnuta.

¹⁰² Dokumentace z korespondence Obecné školy v Záluží

C. k. okresní školní rada proto na svém jednání rozhodla, aby řídicí učitel vyrozuměl Karla Šinknera o zamítnutí jeho žádosti a pohrozil mu přísným potrestáním, nebude-li svého syna Jaroslava do školy posílat. (viz Příloha 9)

7.2 Období od roku 1918 do roku 1948

Případ: Jan Škách

Případ záškoláctví tohoto žáka lze v protokolech domácích konferencí vysledovat v letech 1925 až 1927. V tomto období je první zmínka z konference ze dne 5. května 1925, kdy byl žákem III. třídy. Je zde poznámka, že se toulá, ačkoliv rodičům říká, že jde do školy. Jakým způsobem bylo toto záškoláctví tenkrát řešeno, zde uvedeno není. Lze se jen domnívat, že byla použita pouze domluva ze strany řídicího učitele a rodičů.

Další zápis je o měsíc později z 23. června. To už byla J. Škáchovi udělen 3. stupeň z mravů. Nutno poznamenat, že v této době se chování hodnotilo stupněm 1–5.

Podle zápisu ze dne 8. dubna 1926 nedošlo u žáka ke zlepšení, a tak za pokračující útěky ze školy a lhaní opět dostal 3. stupeň z mravů.

O rok později, ve třetím čtvrtletí se k záškoláctví přidala i krádež a tak 5. dubna 1927 na konferenci obdržel 4. stupeň z mravů. A protože se jeho chování nezlepšilo, dne 21. června 1927 „závěrečná porada sboru učitelského na obecné škole smíšené v Hořovicích II.“¹⁰³ tento 4. stupeň z mravů potvrdil.

Další sledování osudu tohoto žáka se mi nepodařilo vysledovat, protože další zápisy z konferencí nejsou k dispozici. (viz Příloha 10)

¹⁰³ Dokumentace z korespondence Obecné školy v Záluží

ZÁVĚR

Diplomová práce je zpracována na téma Záškoláctví z historického pohledu. V úvodu jsem si vytyčila za cíl zjistit jaké právní normy v průběhu sto sedmdesáti čtyř let od 6. prosince 1774 až do 31. prosince 1948 vedoucí pracovníci obecných škol určovaly, jakým způsobem se má vést evidence žáků, kteří pravidelnou docházku do škol zanedbávají, a jaké měli účinné nástroje vedoucí k postihu zákonných zástupců takovýchto žáků.

Svoji práci v Státních okresních archivech v Berouně, Příbrami a v Národním archivu v Praze, kde jsem prostudovala nejen všechny vládní věstníky týkající se oblasti školství od roku 1869 až do roku 1948, ale i pedagogickou dokumentaci vybraných škol, okresních školních rad, jsem získala veliké množství pokladů pro svou diplomovou práci.

Zjistila jsem, že tvůrci platných právních norem, které ve své diplomové práci uvádím, si plně uvědomovali, že přestože povinná školní docházka pro děti od šesti do čtrnácti let je dána zákonem, je jedna věc, ale přesvědčit zejména prostý lid, který se pachtí za svým živobytím po celý den, a nezná nic než dřinu a pot a každá i dětská výpomoc je těžko nahraditelná, snad jen zvýšením svého vlastního přičinění, je úkol velice nelehký a dlouhodobý. Proto vytvořili takovou soustavu „*pobídek*“, které pomáhaly přesvědčit zatvrzelé odpůrce povinné školní docházky, když už nepomáhaly všelijaké domluvy ředitelů škol nebo obecní školní rady.

Překvapilo mě, jak důsledně se každý měsíc vykazovala neomluvená docházka, která byla posílána okresní školské radě. Jaké peněžité pokuty až tresty odnětí svobody bylo možné zákonným zástupcům udělit. Je jisté, že to byly nástroje velice přesvědčivé, neboť se to týkalo zejména těch nejchudších.

Zase je nutno podotknout, že tyto zákony byly v omluvených absencích velice benevolentní, protože jako za omluvenou nepřítomnost ve škole považovali např. špatné počasí, neschůdnou cestu či sezonní zemědělské práce.

Dalším zajímavým zjištěním pro mě bylo, že tyto sankce za nedbalou školní docházku, záškoláctví, trvaly až do roku 1948, kdy i nový školní zákon z dubna tohoto roku v § 80. popisuje peněžité pokuty až do výše 5000 Kč anebo odnětím svobody až 14 dnů.

Na základě zjištěných informací můžu konstatovat, že považuji za totální selhání systému, který umožnil, aby žákyně 1. ročníku základní školy během druhého pololetí

zameškala 261 omluvených hodin a 96 neomluvených hodin. To je celkem 357 hodin, tedy 17,5 pracovních týdnů. Celé druhé pololetí má však jen 20 školních týdnů, takže holčička chodila do školy jen nějakých 12 nebo 13 dní. Za celé pololetí! Přesto tento systém ve spolupráci s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, policie a vedoucích pracovníků školy nedokázal přimět matku, aby začala svoji dceru do školy řádně posílat.

Zjistila jsem, že v mnou sledovaném období byly v platnosti takové právní nástroje, které by matku, samoživitelku, zcela jistě donutily k nápravě plnění povinné školní docházky své dcery. Jsem přesvědčena, že tento stát tyto nástroje nemá a že je jen dobře, že v dnešní době si absolutní většina zákonných zástupců a snad i děti samotné uvědomují význam vzdělání pro osobní život i budoucí profesi.

Ve své práci jsem se vůbec nezabývala současnou právní legislativou zabývající záškoláctvím dětí. Chtěla jsem zjistit, jakým způsobem byla řešena problematika záškoláctví od roku 1774 až do roku 1948, a zda by se případ této žákyně mohl i v této historické době nějakým podobným způsobem odehrát. Jsem přesvědčena, že nemohl!

RESUMÉ

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jakým způsobem bylo řešeno záškoláctví obecných škol v období od roku 1774 do nástupu komunismu v roce 1948. Zajímalo mě, jak bylo záškoláctví na školách sledováno a jaké právní normy s konkrétními postihy měli ředitelé škol k dispozici k potlačování a nápravě záškoláctví.

V kapitole Historie školní docházky je předložen stručný přehled dějin pedagogiky doplněný všemi důležitými právními normami, které zásadním způsobem ovlivňovaly plnění povinné školní docházky, evidenci záškoláctví a postihy zákonných zástupců, kteří opakovaně neposílali své děti do školy.

Historické prameny nám podávají svědectví o důsledné evidenci docházky žáků do škol. Ředitelé škol museli měsíčně podávat hlášení okresní zemské školské radě a ta v případě, že žádná domluva nepomáhala, stanovila pokutu, kterou museli rodiče zaplatit. Její výše se stanovovala dle závažnosti přestupku. V případě, že rodiče nebo zákonní zástupci neměli peníze na zaplacení, následoval až několikadenní trest odnětí svobody. Důvodem takto přísných pravidel jistě bylo velmi rozšířené nepochopení důležitosti vzdělání pro další osobní i profesní rozvoj dětí.

Druhá kapitola je věnována dvěma významným reformátorům, kteří svými školskými reformami vešli do dějin evropské vzdělanosti a výchovy. Prvním z nich byl Jan Ignác Felbiger, pod jehož velením byl dokončen návrh školního řádu, který byl vydán dne 6. prosince 1774. Druhým významným reformátorem je Ferdinand Kindermann, zakladatel nového typu katolické školy a spoluautor rakouských školských reforem.

Třetí až pátá kapitola přináší vzhled do několika mála právních norem, které měly určitý význam pro české školství v obdobích od počátku dvacátého století do konce roku 1948. V podstatě se dá konstatovat, že podobu školské soustavy až do 30. července 1937, kdy byl vydán školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné, i nadále určovaly Hasnerovy zákony z roku 1869. Zajímavé bylo zjištění, že i nová komunistická vláda v roce 1948, necelé tři měsíce po ujetí se vlády, vydává nový školský zákon, který rovněž přesně stanovuje finanční postih anebo i trest odnětí svobody zákonným zástupcům za záškoláctví jejich dětí.

Šestá kapitola podává přehled zjištěných formulářů týkajících se nedbalé docházky žáků.

Konkrétní příklady řešení záškoláctví na školách v roce 1885 a v letech 1925 až 1927 přináší sedmá kapitola této diplomové práce.

Získání podkladů pro napsání této práce znamenalo prostudování všech vládních věstníků od roku 1872 až do roku 1948, prostudování zápisů z pedagogických porad a seznámit se s dochovanou historickou korespondencí některých vybraných škol ve státních archivech v Berouně, Příbrami a národním archivu v Praze na Chodově. Podařilo se mi tak doložit ucelený přehled právních norem, tiskopisů a evidence záškoláctví v uvedeném časovém období a prokázat, že existovaly velice účinné nástroje pro eliminaci záškoláctví.

RESUME

My thesis deals with the history of coping with truancy at primary schools in the period from 1774 to the rise of communism in 1948. I followed monitoring of truancy and legal norms for headmasters to improve school attendance.

The chapter History of School Attendance brings a brief history of pedagogy with an overview of legal norms important for an approach to improving school attendance, truancy records and penalty for legal representatives who didn't send their children to school regularly.

Historical sources bring us an evidence of precise records of school attendance. Headmasters were obliged to report truants to their district council, which set a fine for the truants' parents. The amount of the fine was according to the seriousness of the offence. In case the parents were not able to pay, they had to go to prison for a few days. The reason for such strict rules was misapprehension of school education importance for personal and professional development of children.

The second chapter is devoted to two important European school reformers. One of them is Jan Ignác Felbiger who managed finishing School Rules released on 6th December 1774. The other important reformer is Ferdinand Kindermann who established a new type of catholic school and co-authored Austrian School Reforms.

The third, fourth and fifth chapters deal with some legal norms which were important for the Czech school system in the period from the beginning of 20th century to the end of 1948. It is possible to say that up to 30th July 1937, when the new school rules for primary schools were accepted, the school system had been directed by Hasner's Rules released in 1869. An interesting fact is to find that just three months after the communist government seized the reigns they released a new school law which also set a financial penalty or imprisonment for legal representatives of truant children.

The sixth chapter gives a review of different forms regarding truancy.

The seventh chapter brings some particular ways how truancy was solved in the years from 1925 to 1927.

To complete this thesis, I studied all government gazetteers from 1872 to 1948, reports from pedagogical councils and preserved historical school correspondence which were found in Beroun and Příbram State Archives and in Prague (Chodov) National Archiv.

I managed to realize a complete summary of legal norms, forms and reports of truancy in the set period. I also managed to demonstrate very effective methods for truancy reduction that had existed at that time.

SEZNAM LITERATURY

Knihy

KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl první. Praha: B. Janda, 1929.

KÁDNER, Otakar. *Vývoj a dnešní soustava školství*, díl třetí. Praha: B. Janda, 1933.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

ŠAFRÁNEK, Jan, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I., svazek: 862-1848*, Matice česká, 1913.

FELBIGER a KINDERMANN: *reformátoři lidového školství*. Edited by Vladimír Štverák - Jan Mrzena. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 96-120

Právní noviny

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872, Zákon daný dne 8. m. února I. 1869, jenž se týče dohlídky ku školám.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872, Zákon, daný den 14. m. května I. 1869, jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872, Zákon daný dne 19. m. února I. 1870, kterým se upravuje zřizování, udržování a navštěvování veřejných škol obecných.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872, Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování z dne 20. m. srpna I. 1870, č. 7648, jímžto se vydává řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872, Vynesení zemské školní rady z dne 30. m. září I. 1870, č. 5491, vydané za příčinou provedení řádu školského a vyučovacího.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1872. Vynesení c. kr. zemské školní rady z dne 30. m. prosince l. 1872, č. 12379, o chození do školy dítek školou povinných, zaměstnaných však v továrnách a v jiných velkých závodech průmyslných, a pak o zřizování škol v továrnách.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém. V Praze: C.k. školní knihosklad pro Čechy, 1873. Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 29. m. října l. 1873, č. 12349, v příčině interkalárů uprázdněných míst učitelských a v příčině peněžitých pokut školních.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém, ročník 1882. V Praze: C.k. sklad školních knih, 1884. Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 21. listop. 1882, č. 23756, v příčině vykonávání trestů vězení pro nedbalou návštěvu školy prisouzených ve věznicích obecních.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém, ročník 1882. V Praze: C.k. sklad školních knih, 1884. Zákon, daný dne 2. května 1883, kterýmž se mění některá ustanovení zákona ze dne 14. května 1869 (Z. Ř. č. 62.).

Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Ročník II. (1919-1920). Státní nakladatelství, Praha 1920. Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství. (Sb. z. a n. č. 292), str. 431

Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Ročník III. (1920-21.) Státní nakladatelství, Praha 1921. Tresty za nedbalou docházku školní na školách menšinových. (Čís. 13.106/21. 30./IV. 1921.)

Věstník Ministerstva školství a národní osvěty. Ročník IV. (1922). Státní nakladatelství, Praha 1921. Tresty a pokuty pro opomíjení předpisů o školní docházce, str. 450

Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XI. (1929). Státní nakladatelství, Praha 1929. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. února 1929, č. 19.325-I, kterým se zavádí vzorec pro trestní oznámení o zanedbání školní docházky na školách národních.

Věstník ministerstva školství a národní osvěty, ročník XIX, (1937.) Státní nakladatelství, Praha 1937. Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105.513-I, kterým se vydává školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné.

Věstník ministerstva školství, věd a umění, Ročník IV. (1948). Státní nakladatelství, Praha 1949. Zákon ze dne 21. dubna 1948 o základní právě jednotného školství (školský zákon). Č. 95/1948 Sb. vyhlášen dne 10. května 1948.

Internetové zdroje

BECK-ONLINE – beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.beckonline.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzgizf6mrsqyxhazrrgewta>

FERDINAND KINDERMANN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2007 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Kindermann

FRANTIŠEK MORKES, František. *Tereziánská reforma v českém školství* [online]. [cit. 08.02.2023]. Dostupný na WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/827/terezianska-reforma-v-ceskem-skolstvi.html>

Korespondence školských subjektů

Dokumentace z korespondence Obecné školy v Záluží a okresní školské rady v Hořovicích.

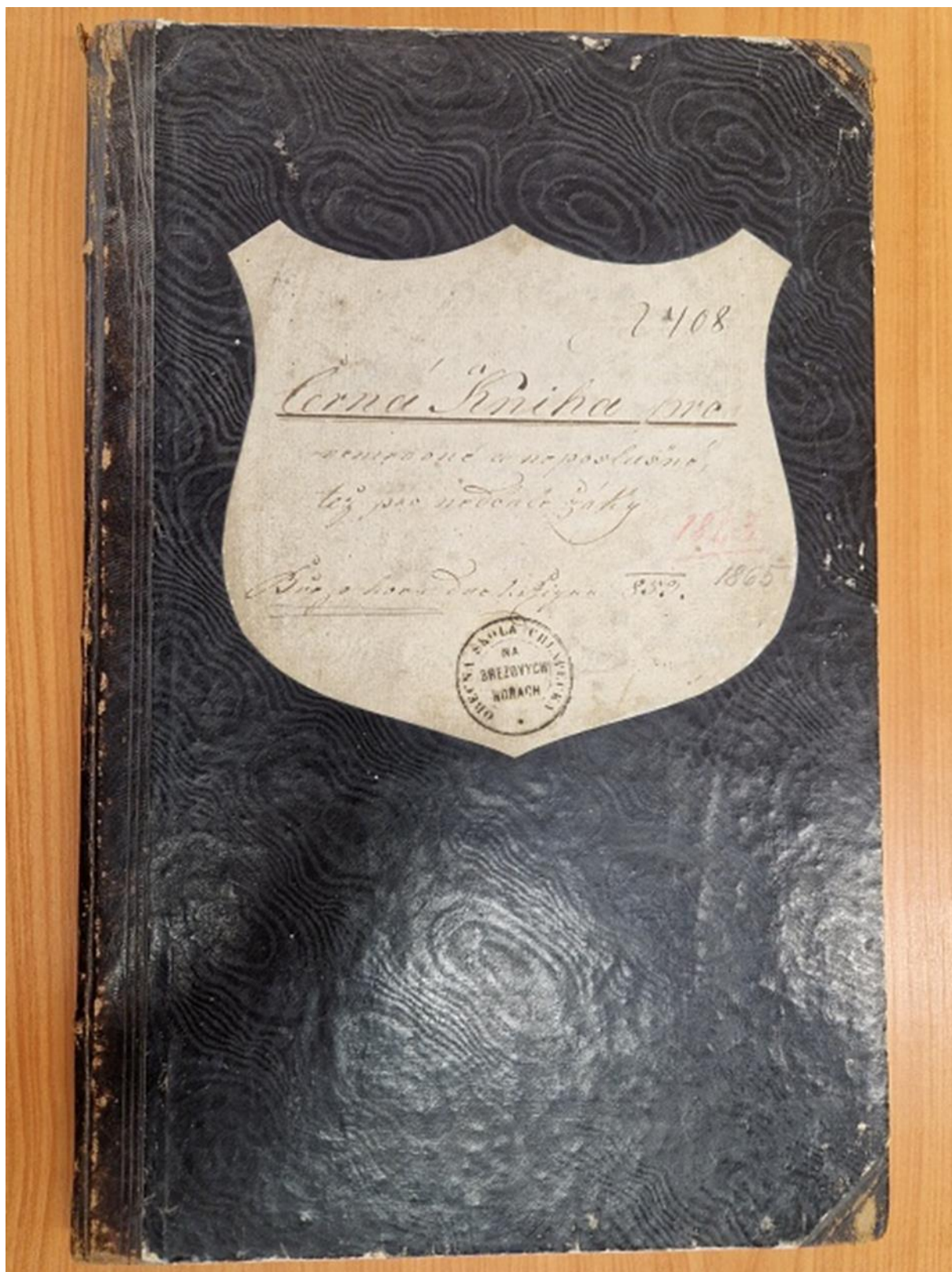
SEZNAM PŘÍLOH

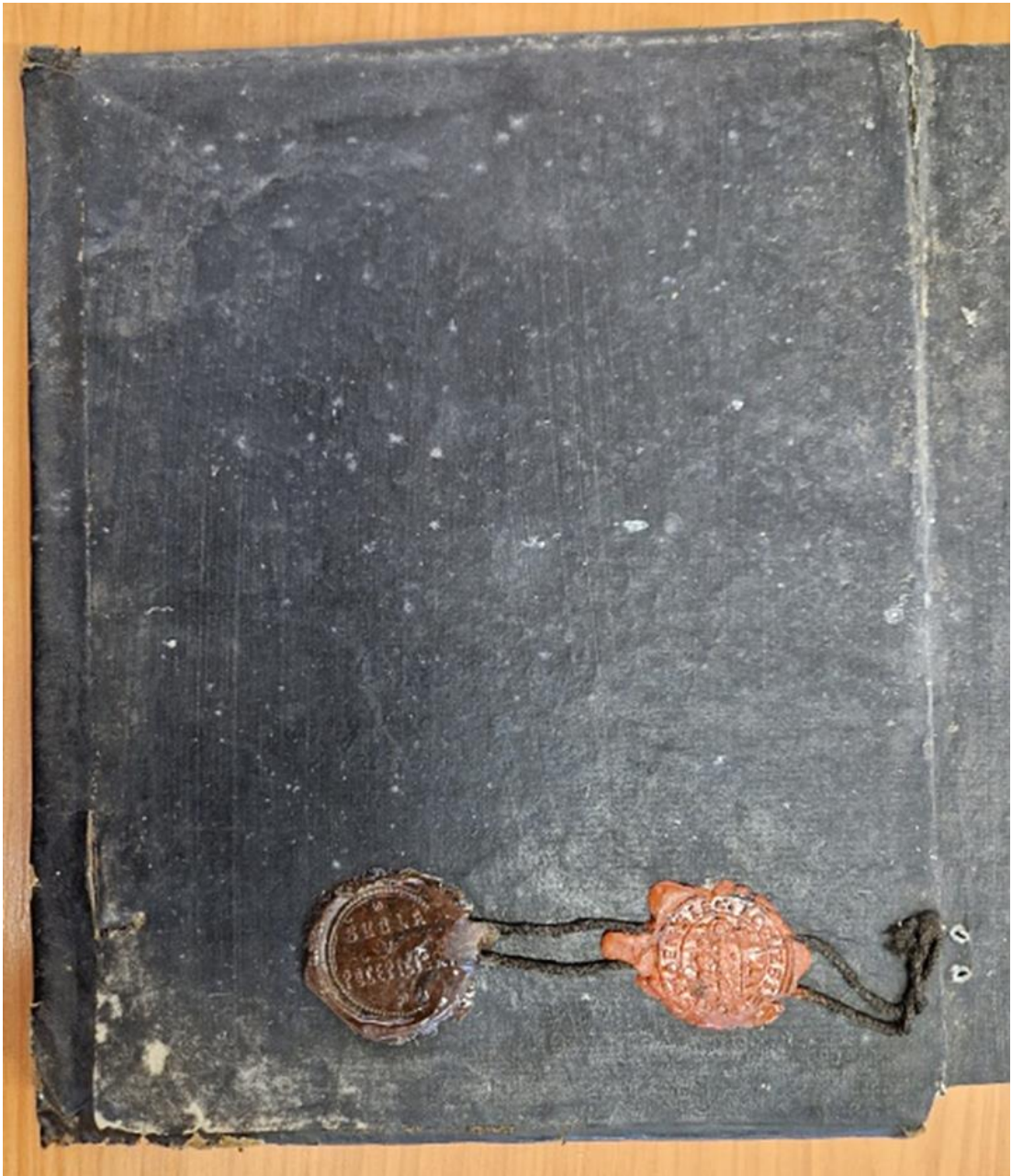
Příloha 1: „Černá kniha pro nemravné a neposlušné, též nedbalé žáky.“	I
Příloha 2: „Zlatá kniha pro žáky, který se mravně chovají a plně se učejí, též poslušné jsou.“	X
Příloha 3: Trestní oznámení o zanedbávání školní docházky - formulář	XIX
Příloha 4: „Vestník vládní u věcech škol obecných v království Českém. Vynesení c. kr. zemské školní rady z dne 6. října 1874, č. 4.702, ohledně úředního jednání v příčině zameškání školy.“ – výkaz o zameškání školy	XXI
Příloha 5: Výkazy o zameškání školy trojtřídní obecné školy v Hudlicích, r. 1878....	XXIV
Příloha 6: „Vynesení c. k. zemské šk. r. ze dne 18. března 1895, č. 10.195, jímž předpisuje se nový formulář výkazů o pokutách, jež pro nedbalou návštěvu školy byly uloženy.“	XXX
Příloha 7: „Soupis rodičů pro nedbalé posílání dítek do školy od c. k. okr. šk. rady potrestaných.“	XXXII
Příloha 8: Protokol domácích konferencí – Obecná smíšená škola v Hořovicích	XXXVI
Příloha 9: Dokumentace případu Jaroslava Šinknera, Obecná škola v Záluží, r. 1885.	XXXVIII
Příloha 10: Dokumentace případu Jana Škacha, Obecná pětitřídní smíšená škola v Hořovicích II, r. 1925.	XLI

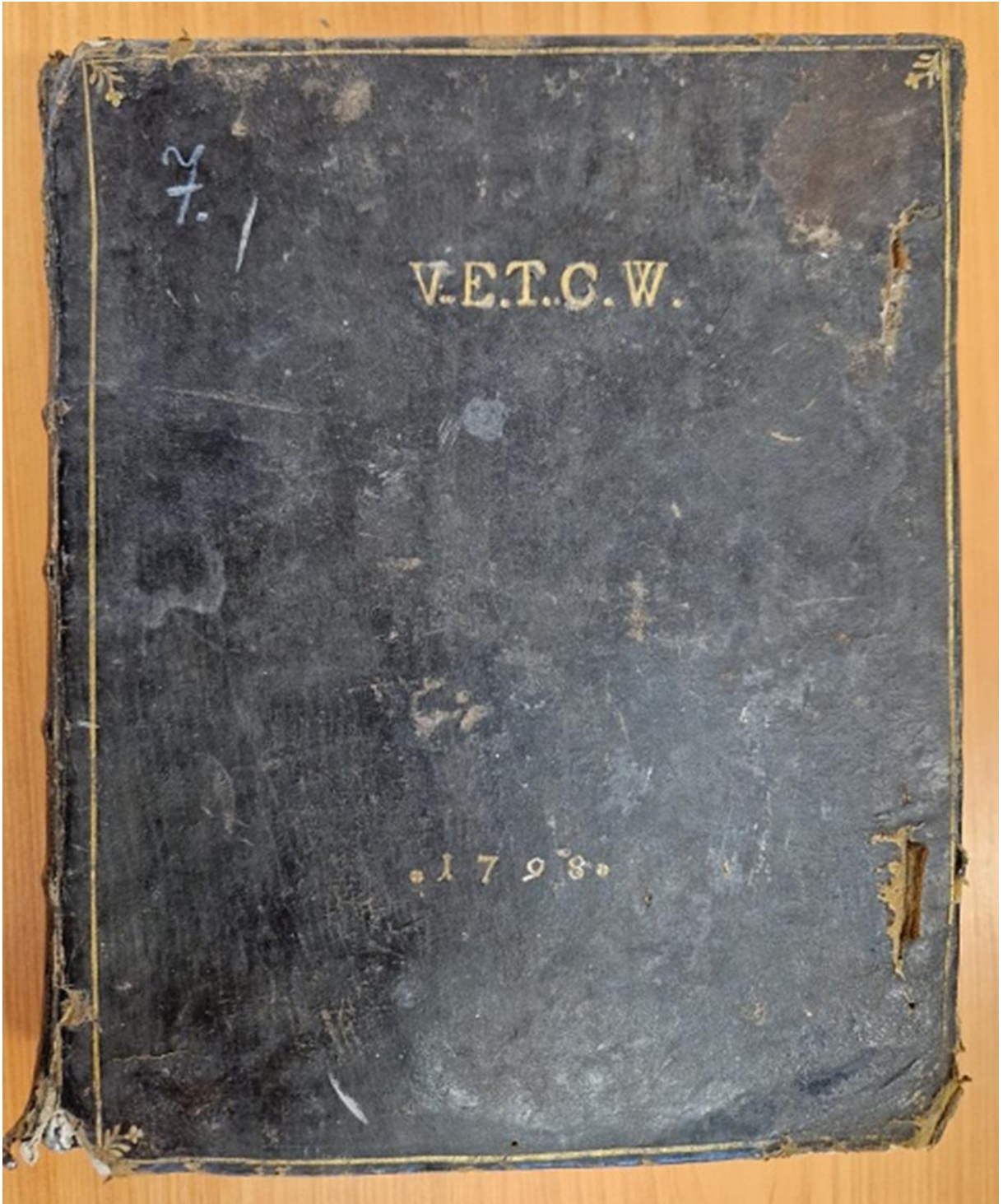
PŘÍLOHY

Příloha 1

Příloha 1: „Černá kniha pro nemravné a neposlušné, též nedbalé žáky.“

Tuto knihu zavázal
školní učitel
mládeže P. a Pfarári
Josef Štěpán a spolu
Notari obce u Netic
k. h. o.

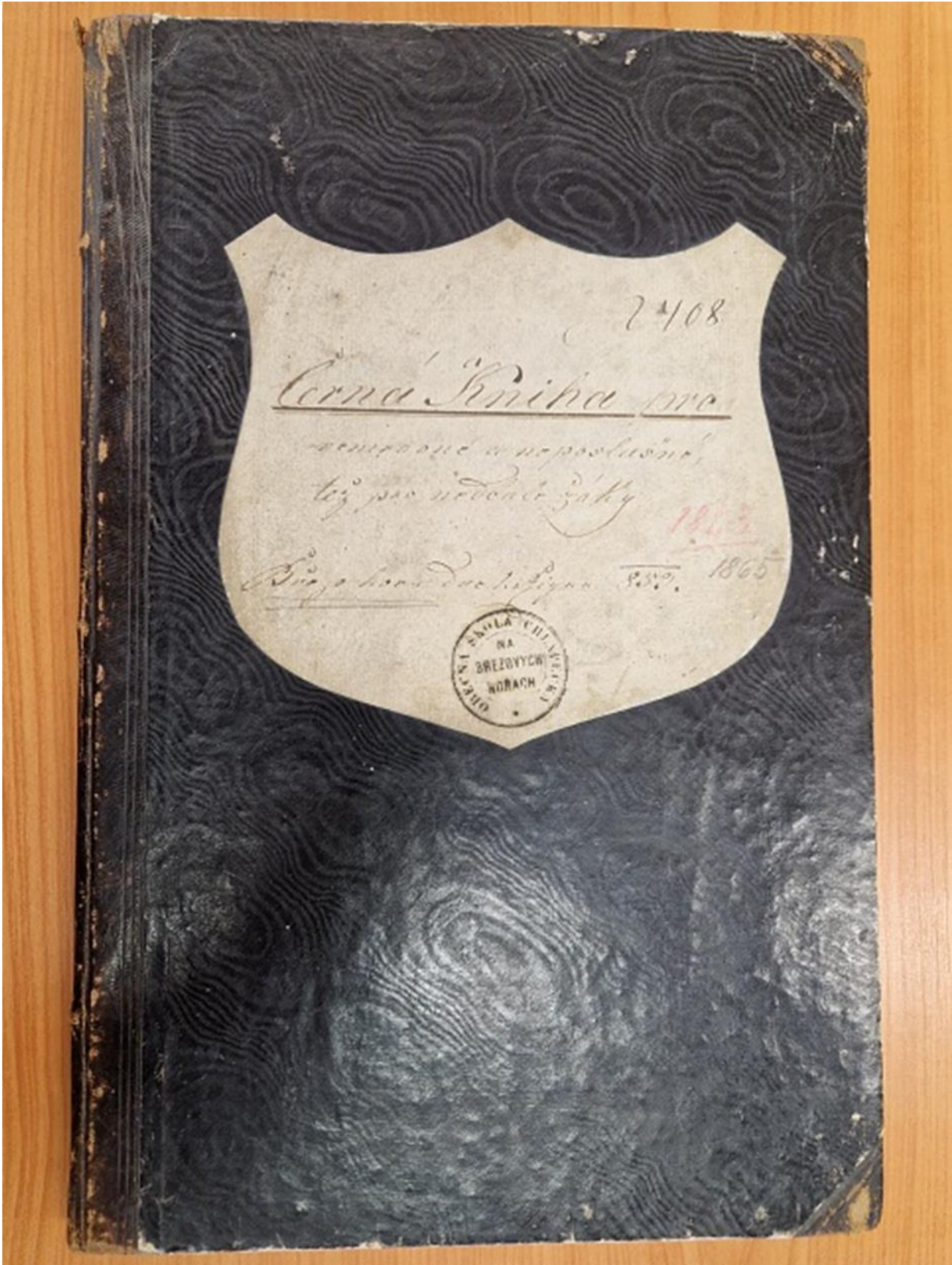

Černá kniha.

Škola Nechvalická.

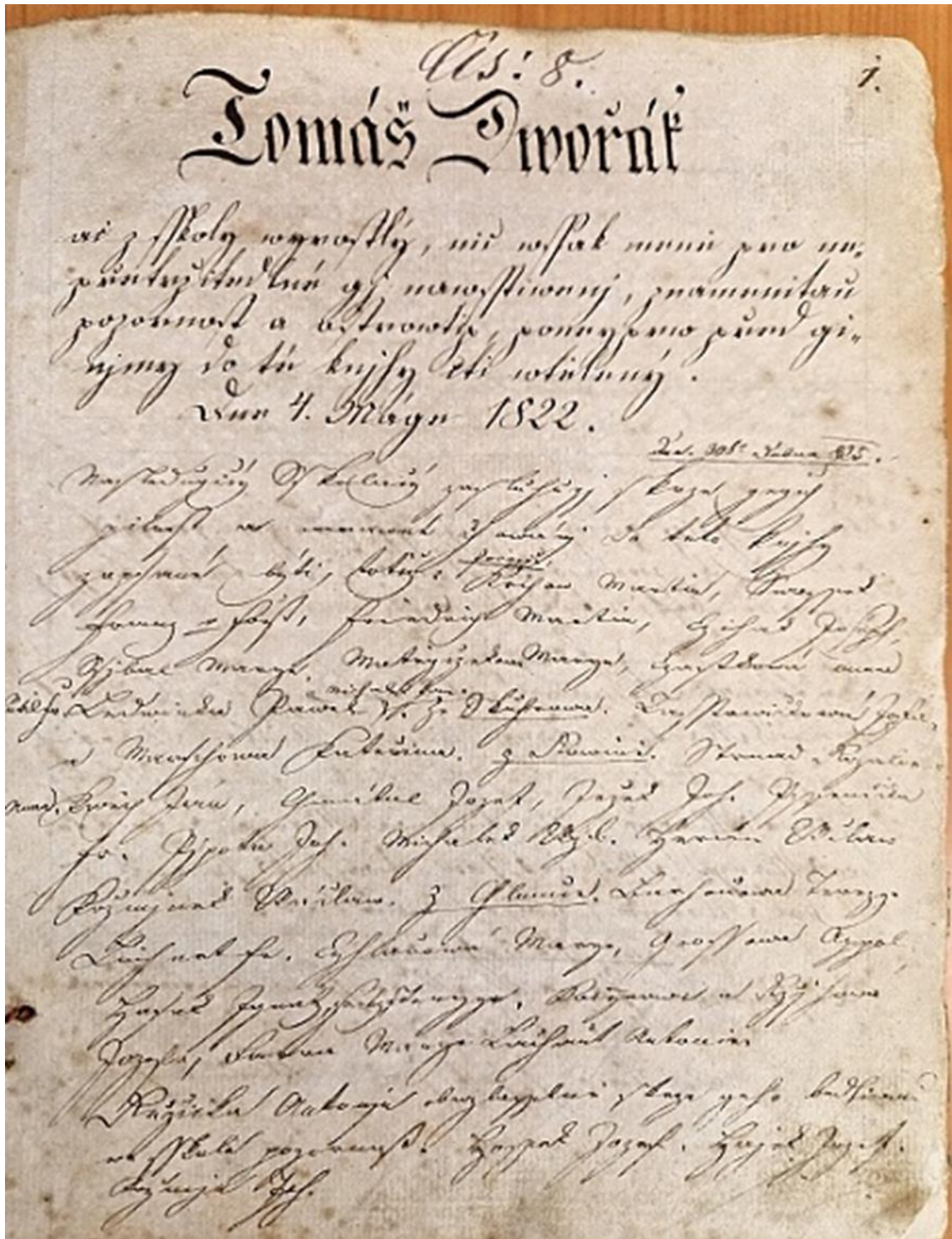

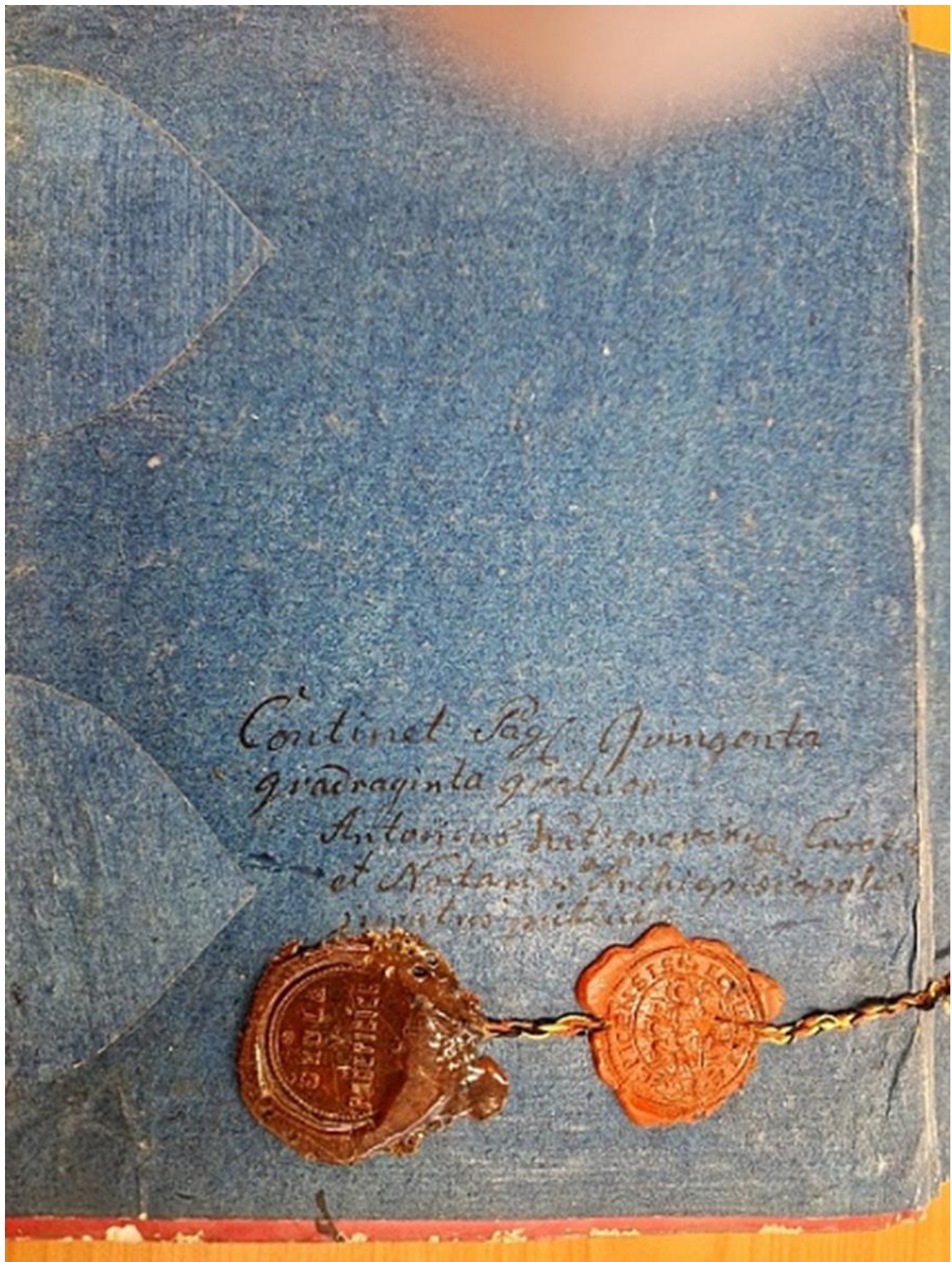

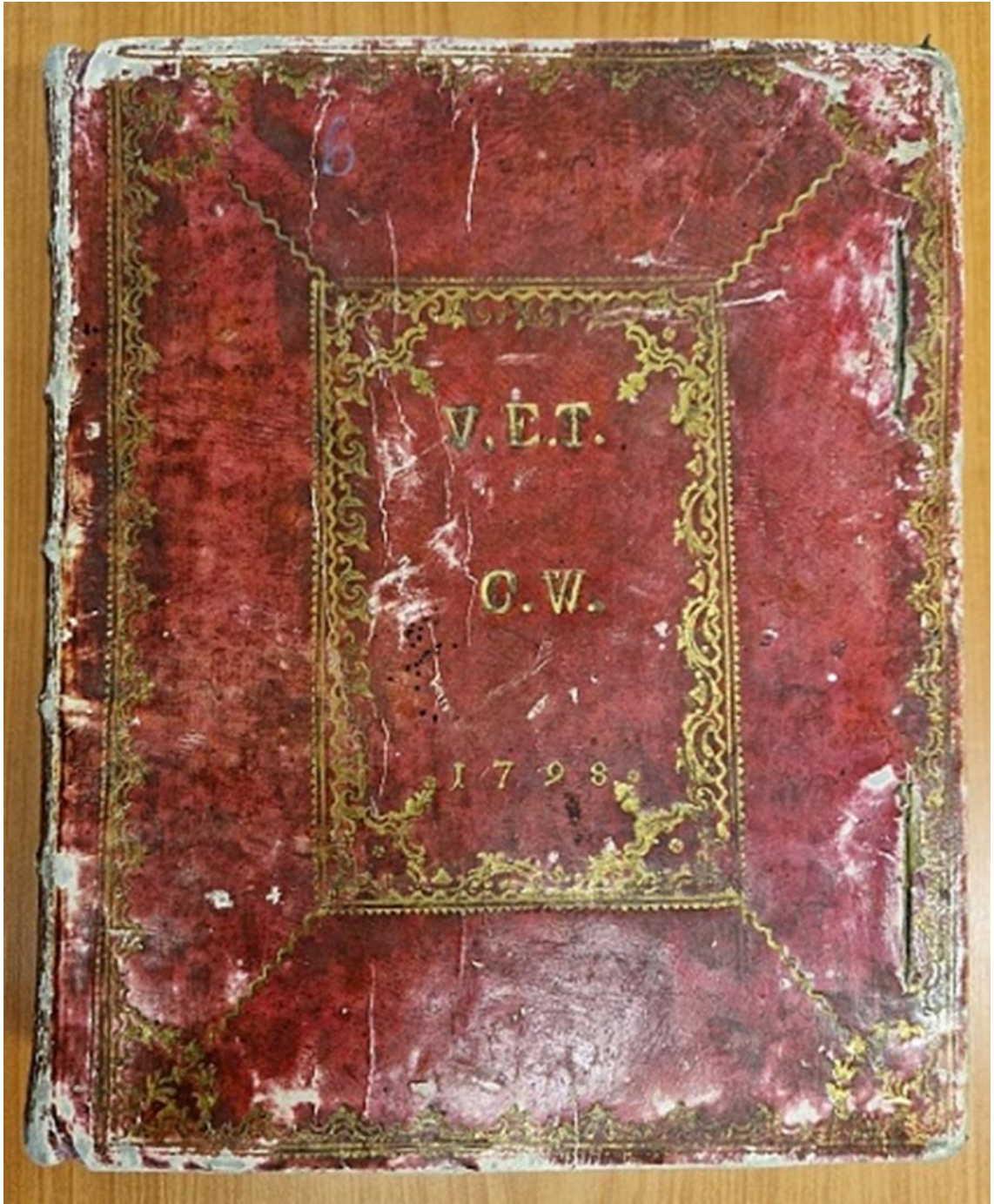
Já Jozef Štránský 11. let st. Sedlárech matoz
xeni hák 3. Vždy proto ze jsem kradl
Sedlárech v porokl m byl dapollpne
já kradl me nejvít stal a kradu povad
tak v čer. u Susnovu kradl jsem
vždy v čer. m ukradl jsem modli
ky u Pechu, u Štátnku ukradl jsem
peníze, v křtále ukradl jsem sv
vropá nátku za psalyseu sv
me no. Buh. mi buť smilostiv. Si ro
tak Jozef. Zloděj dne 74 věk na. 1885

Příloha 2

Příloha 2: „Zlatá kniha pro žáky, který se mravně chovají a plně se učejí, též poslušné jsou.“

1866.

Pro zvláštní pilnost, mravní chování
a dokonale prospích v školních předmětech
zastoužili následující žáci do
Knihy cti zapísanu býti

II. třída.

Barboňová Anna
Lihák Jan Kub
Dvořák Jan
Beneš Jan
Dobrava Josef
Hobzeta Katerina
Hořejš Frant.
Laláková Marie
Pech Frant.
Michálek Frant.
Hojmín Josef

I. třída.

Barboňová Anna
Chylová Katerina
Kouřilová Marie
Požlusný Josef
Stemberková Katerina
Ulrová Marie
Dvořáková Katerina
Michálková Anna
Kouřilová Marie
Dvořáková Kristina

1866. Benš Method Kuldá
okresní školní dozorce.

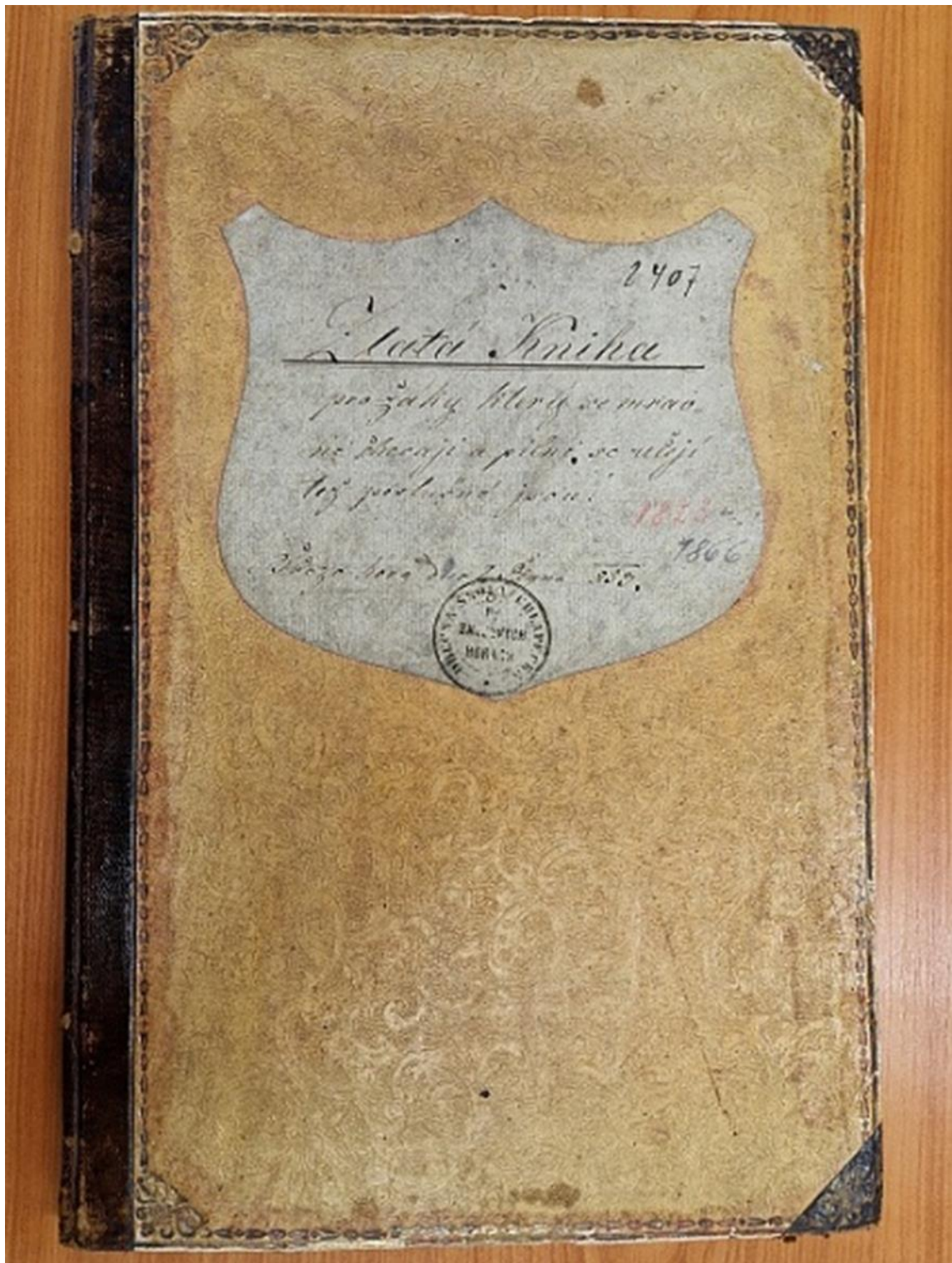

Provinciae 17ta circuli

faciunt a vobis inveniuntur, quibus sunt nati in
 vobis et alijs a vobis et alijs a vobis et alijs a vobis
 p[ro]vinciis et alijs a vobis et alijs a vobis et alijs a vobis
 inveniunt nati in vobis:

17ta circuli

1. <i>Amorica</i>	<i>Engelharda</i>
2. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
3. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
4. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
5. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
6. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
7. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
8. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
9. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
10. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
11. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
12. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
13. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
14. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
15. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
16. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>
17. <i>Alta</i>	<i>Alta</i>

IV třída.

Bedřich Líhák z Počepic,
 Václav Chmátal z Počepic,
 Jan Holín z Oukřítalova,
 Emanuel Rak z Počepic,
 Bohumil Svátek z Počepic,
 Vojtěch Trýb z Počepic,
 *Mantliska Matějová,
 Marie Čermáková ze Skuhrova,
 Annastázie Holanová z Rovíně,
 Annastázie Koubková z Počepic,
 Marie Marlinková z Oukřítalova,
 Marie Mošnicková z Rovíně,
 Božena Vujkova z Mexihoří,
 Anna Větrová z Počepic.

13. července 1901.

Kateřina, Lazdavičková
 Annastázie Pěšková
 *Mantliska Jitka
 z Kříž
 *Mantliska Jitka
 tříd. tříd.

Jos. Šal
z. u. 11. 18

Marie Šimková
 tříd. tříd. v
 tříd. tříd. v

K. Sedláček
 tříd. tříd. v
 tříd. tříd. v

Příloha 3

Příloha 3: Trestní oznámení o zanedbávání školní docházky - formulář

80 Zákony, nařízení a min. výnosy: č. 18. [XI. 1929,

Správa obecné*) školy..... v.....
 Ředitelství měšťanské*)

Čís. Dne 19....

Trestní oznámení o zanedbání školní docházky.

1. Jméno a příjmení žáka, jenž zanedbal školu: žák třídy, narozen dne 19....
2. Počet jím zameškaných a neomluvených půldnů:	a) v měsíci t. r.: b) v tomto šk. roce dosud celkem:.....
3. Osoba odpovědná za toto zanedbání školní docházky:	Jméno: Zaměstnání: Bydliště: Její poměr k žákovi:
4. Tato odpovědná osoba byla již napomenuta místní školní radou pro zanedbání školní povinnosti uvedeným žákem v tomto školním roce, a to:	dne 19.... Průkaz o tom je připojen*) — byl připojen — k trestnímu oznámení č. za měsíc
5. Co uvádí odpovědná osoba na svou omluvu:	
6. Posudek ^{správy*)} ředitelství) školy o této omluvě:	
7. Jsou-li tu přitěžující okolnosti (opět-né zanedbání školy, ziskuchtivost a pod.) a které?	
Poznámka:	

Úř. razítko:

.....
ředitel..... správce školy.

*) Nehodící se budiž škrtnuto.

Správa obecné
Ředitelství měšťanské školy v

Čís.

Dne 19.....

Věc:, žák třídy,
trestní oznámení o zanedbání školní
docházky.

Příl.:

Okresnímu školnímu výboru

v

předkládám.

ředitel..... správce školy.

Okresní výbor školní v

Čís.

Dne 19.....

Věc: výše.

P

Příl.:

Okresnímu úřadu

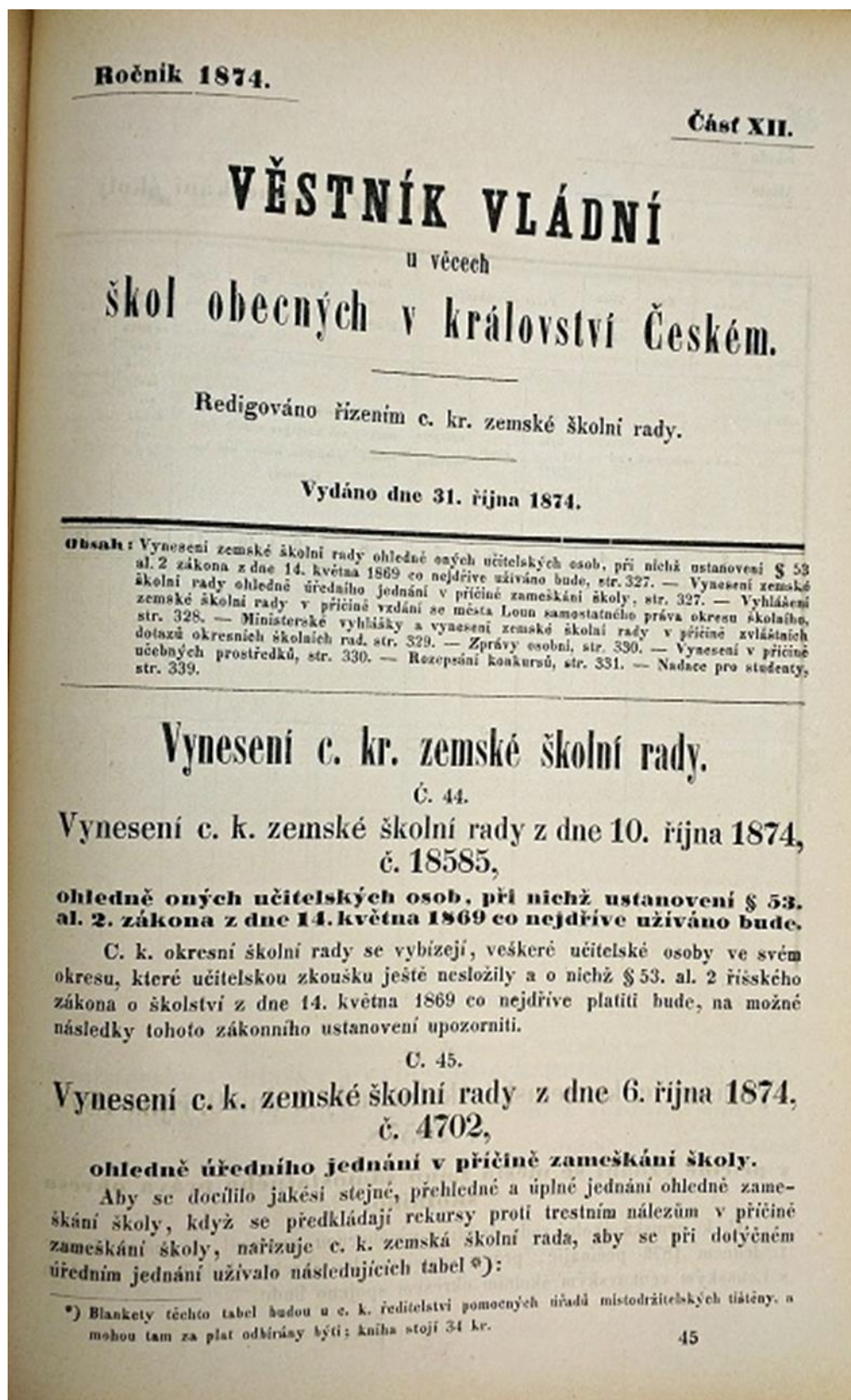
v

zasíláme k provedení trestního řízení a žádáme za brzké sdělení výsledku.

Předseda:

Příloha 4

Příloha 4: „Vestník vládní u věcech škol obecných v království Českém. Vynesení c. kr. zemské školní rady z dne 6. října 1874, č. 4.702, ohledně úředního jednání v příčině zameškání školy.“ – výkaz o zameškání školy

Škola v _____

Místo _____

Výkaz o zameškání školy

Číslo po sobě běžící	Jmeno a příjmení	Den a rok narodení	Věsta než od- dílání	Počet zaměkaných příběhů			Jmeno a příjmení	Po- vo- líni	By- dliště	Číslo domu	Upo- sání, aby se dítě k ná- vštěvě školy př- dřelo, stalo se dce	Že p- tvoří zároveň školy stala se dce
	z ních bylo ospra- vedlně	jin?	ospra- vedlně	otec (ordověle neb nezaměstná- nky) neb nástupce rodič (go- ručník, písař, mistr neb ho- spodník)	12	13						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Č. 46.

Vyhlášení c. kr. zemské školní rady z dne 9. října 1874.
č. 20578,

v příčině vzdání se města Loun samostatného práva okresu
školního.

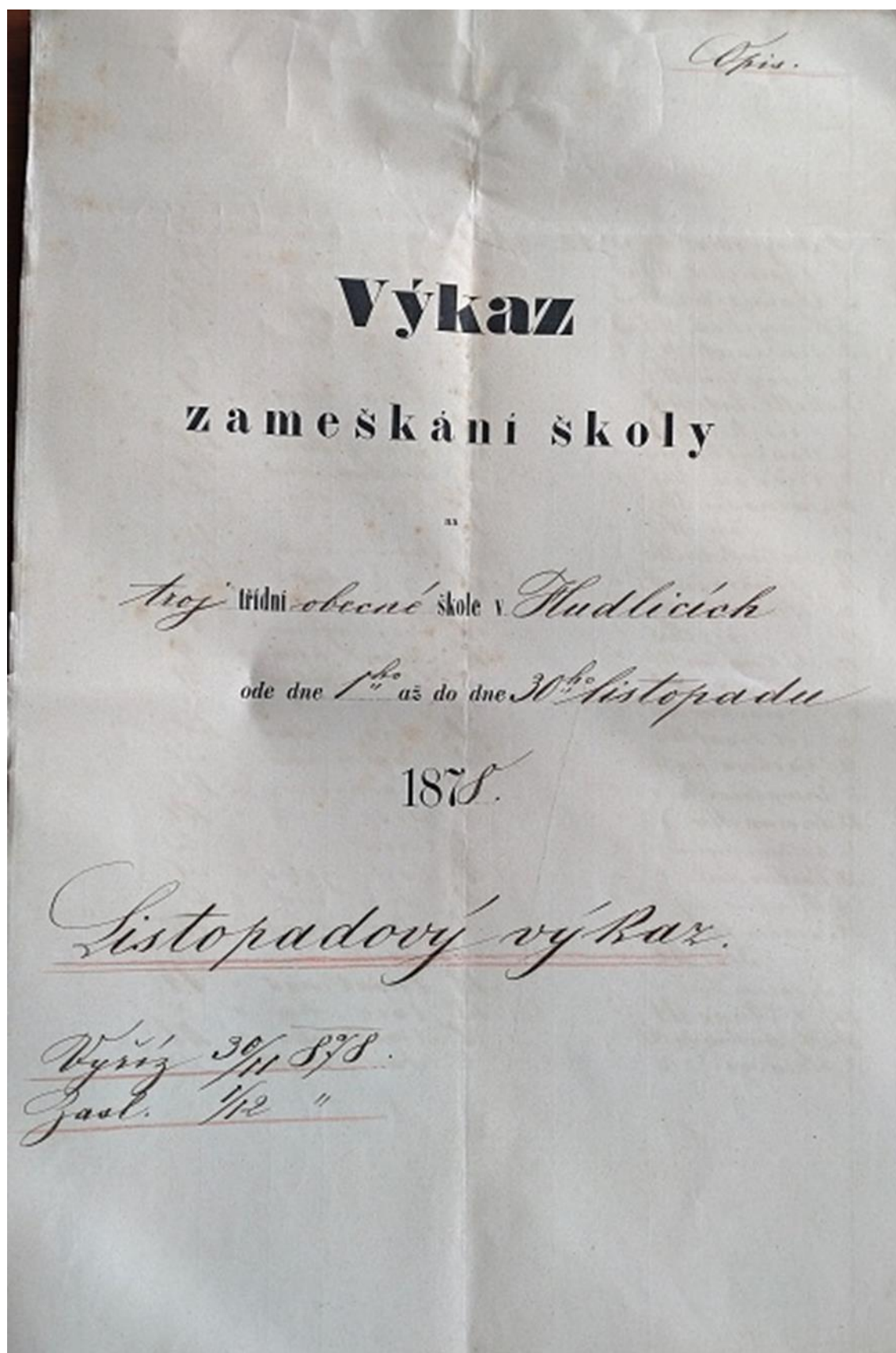
C. k. zemská školní rada uvádí u všeobecnou známost, že město Louny
1. lednem 1875 počínajíc, práva samostatného okresu školního se vzdala a
s Lounským venkovským školním okresem spojeno bude.

v čase od do

Den protokolárního výsledku, a květky základních odměných pí- sem opravědných pí- sem svých radířů (zástupců), která vše odřízeného zpracování (rab. 13) zpracovali a k po- moctví se navrhuji	Úsudek místní školní rady o protoko- lování vy- řízení	Trestní zálež. místní školní rady x dne			Trestní zálež. e. k. okresní školní rady x dne			Trestní zálež. byl		Rekurs od strany požá- dka dne	Poznámka
		peněžitá pokuta	případně uvěznění, když platí nemůže	peněžitá pokuta	případně uvěznění, když nemůže platit	straní pro- hlášen dne	vyko- nán dne				
								zl.	kr.		
		14	15	16	17	18	19	20	21		

Příloha 5

Příloha 5: Výkazy o zameškání školy trojtřídní obecné školy v Hudlicích, r. 1878.

Bran číslo	Jméno a příjmení	Děs a rok za- rození	Třída nebo od- věstí	Místovní zastoupení příslušky školní <i>celý rok</i>			Jméno a příjmení	Stav	Bydlisko	Číslo dому	Připomínal přítomnost aby díky k. škola náležitě přítomný byl, vše od dne	Již trestní vyřizem. o k. školní škola řady a dne
				z toho opra- vce- něn	čím?	rozpra- věním						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Fray Tomáš	1867	3	14	neimen.	11	Josef Bedn. Študej.	103				
2	Chaloupek	1874	3	-	-	11	Ratv. vdova	96				
3	Chaloupek	1874	3	-	-	2 1/2	Ant. rola	34				
4	Průmařský	1865	3	-	-	2 1/2	Jan nád.	10				
5	Leotranský	1876	"	-	-	10	" domk	62				
6	ova Marie	1875	"	-	-	1 1/2	"	"				
7	Metll Ant.	1877	"	-	-	2 1/2	Anna vdova	1				

Dva protokoly vyřazené a kritice učitelů do protokolu pedagogického zprávy učitelů (zápisů), kteří bez odlože na alibistické připomínky (číslo 12) to- muto vysvětlili a k potře- bnosti poskytl jasně	Účinek učitelů škola řady a protokoly výpovědi	Návrh místní školní rady na potrestání		Trestní návrh o k. okresní školní radě znějící na			Tento trestní návrh byl		Stížnost byla od- strany pedago- gické	Poznámka	
		pokuta		pokuta		pokuta		struč- ně			rychle dne
		st.	kr.	st.	kr.	st.	kr.	22			23
14	15	16	17	18	19	20	21				

Opis.

Číslo j. p. 20.

Výkaz

zameškaní školy

listopadu

r. 1878/9.

Výřiz . . . 30/11 1878.
Zasl . . . 1/12 "

Žáci III. třídy.

Opis.

Výkaz

Číslo prot. 13.

nedbalých záku, kteří dosud ve škole v roce 87/88 nebyli:

Imena záku	va. rok	Kodice	jméno stao.	poznámka
Chaloupka Frant.	85	Aut.	rolník	
Křemá Matěj	85	Tan.	nád.	Nechodí 2 ^{dy} rok.
"ova Marie	87	"	"	
" Emilie	82	"	"	
Lev Frants	86	Tan.	domst.	Slouží
"ova Marie	86	"	"	
Mottl Antonín	87	Anna	vдова	
"ova Marta	85	"	"	Nechodí 2 rok.
Hanzal Václav	85	Josef	Kováč	d ^{ty} d ^{ty}
Pltic Jan	85	Johana	vдова	
Bisliak Flor.	85	Jos.	rndář	Slouží.
Stehlik Josef	85	"	"	vymínil Nechodí 3 rok.
Kulhánekova Mar.	82	"	"	
Kulhánek Josef	82	Frants.	nád.	
Lýkora Jan	86	Jvan	horn.	Slouží
Žit Frants.	85	Liza	vдова	Nechodí 2 rok.
Bachova Anna	85	Domin.	roln.	
Cermáková Mar.	85	Václ.	slévác	
Cervená Moisie	85	Jos.	"	
Štejtmanek Fr.	85	Kate.	služebn.	Nebyl nikdy
Goldamrova Karol	86	Frants.	domst.	Nechodí 2 rok.
Kulhánekova Leon	85	Emanf.	slévác	
Kučelova Karol.	85	Václ.	zahrad.	
Křípelova Anžela	85	Tan.	rndář	
Pašerova Tatouie	85	Josef	slévác	Nechodí 3 rok.
Pašera Petr	87	"	"	d ^{ty} d ^{ty}
Pašerova Josefa	86	Tan.	domst.	
Šončková Marie	85	Emanf.	"	

Iména zákü	Väsi gen.	Kodiciü jméno stav	Sozn.
27. Sýkorová Barb.	Sb	Veron nád.	Slonji 2 r.
28. Štěpánková Ant.	Sb	Frant. slévac	
29. Klanc Jan	Sb	Jan nád.	Luč. 2 r.
30. Koci Jan	Sb	Filip "	2 r.
" Václ.	Sb	" "	dt.
"ová Katiš	Sb	" "	dt.
Follová Mar.	Sb	Frant. domk.	
31. Ivorát Norbat	Sb	Marš. výmín.	
32. Šlajková Ant.	Sb	Frant. slév.	
33. Mhlik Václ.	Sb	Jan rudar	
34. Klancová Anast.	Sb	Jos. nád.	
35. Klamová Bož.	Sb	Karel mlýn.	
36. Cipriánová Jos.	Sb	Frant. obr.	
37. Čápková Vinc.	Sb	" hern.	
38. Palera Václ.	Sb	" udden.	

Prasylaje vykaz, tento žádá řídící učitel
stavaciu místní školní radu úsi-
lovně o to aby pro uvarování nemilých
následků, které nedbalým prozanebá-
váním tak důležitých povinností vzejden-
ty samé k plnění povinností svých
co nejdříve vybrála.

v Hudčicích dne 5^{ho} listopadu 1875.

Ant. Posledník

učitel

Příloha 6

Příloha 6: „Vynesení c. k. zemské šk. r. ze dne 18. března 1895, č. 10.195, jímž předpisuje se nový formulář výkazů o pokutách, jež pro nedbalou návštěvu školy byly uloženy.“

Ročník 1895. Část IV.

VĚSTNÍK VLÁDNÍ

u věcech

škol obecných v království Českém.

Redigováno řízením c. k. zemské školní rady.

Vydáno 30. dubna 1895.

Obsah. Vynesení c. k. zemské školní rady, jímž předpisuje se nový formulář výkazů o pokutách, jež pro nedbalou návštěvu školy byly uloženy. Str. 65. — Vynesení c. k. zemské školní rady v příčině zavedení nové osnovy učebně pro hospodářské kursy pokračovací, spojené a obyčejnými školami obecnými nebo měšťanskými. Str. 67. — Vynesení c. k. zemské školní rady v příčině vřadění školy v Hradčích do IV. tř. školního. Str. 72. — Vynesení c. k. zemské školní rady, dle něhož vypisují se podučitelé, kteří nemají stáří předepsaného pro kandidáty učitelství s normálním postupem vzdělávání, nenohou býti připuštěni ku zkoušce učitelské způsobilosti. Str. 72. — Vyhlášení c. k. zemské školní rady v příčině rozdělení školních knih pro chudší na školní rok 1895—96. Str. 73. — Zprávy ze zasedání c. k. zemské školní rady. Str. 76. — Nařízení, daň o knihách a prostředcích učebních. Str. 80. — Vyhlášení. Str. 80.

Vynesení c. k. zemské školní rady

Č. 26.

Vynesení c. k. zemské šk. r. ze dne 18. března 1895, č. 10.195,
jímž předpisuje se nový formulář
výkazů o pokutách, jež pro nedbalou návštěvu školy byly uloženy.

K vůli výkonu důtklivější kontroly jednak, jakož i k vůli zjednodušení nařízeného semestrálního předkládání účetních výkazů o školních pokutách, jež c. k. okresními školními radami byly vyměřeny, prominuty a odepsány i českému učitelскому pensijnímu fondu odvedeny, nařizuje c. k. zemská školní rada, aby od 1. srpna 1895 počínaje ony výkazy ze zápisní knihy školních pokut, jež budoucně sem zasílali dlužno, bezprostředně vždy c. k. místodržitelské účetárně předkládány byly během 4 neděl po uzavření semestru, avšak dle připojeného příkladného formuláře, kdežto záznamní kniha pokut i na dále vedena budiž způsobem ve zdejším normat. vynes. ze dne 29. října 1873, č. 12.349 (Věstn. vl. v. školn. č. 57), nařízeným.

V těchto výkazech nemusí se nesplatky a běžné náležitosti již vykazovati postupně, nýbrž jen sumárně dle jednotlivých ročníků, z kterých pocházejí, kdežto odpisy se prokázati musí dopodrobná podle dotčených výnosů, jímž ty neb ony obnosy uhrnem k odepsání povoleny byly.

Tyto výnosy buďtež výkazu v originalu přiloženy, načež se c. k. okresním školním radám po prozkoušení výkazů navrátí.

Platby buďtež zcela podle doručovací knihy zařadeny v chronologickém pořadí a podle měsíců seřítány.

Konečně, co se týče zbylých nedoplatek, třeba tyto opět podle ročníků prokázati jen sumárně a bez změny přenesti do výkazu nejbližšího příštího.

Samo sebou se rozumí, že okresním školním radám se ukládá povinnost nejdůtklivější, aby jakéhokoliv vzrůstání nedoplatek školních pokut dle možnosti se uvarovaly.

7

Účelní výkaz peněžních pokut školních

za čas od 1. ^{února} 189... až do 1. ^{února} 189...

C. k. okresní školní rada v

Předpis náležitosti	Jednotlivě		Úhrnem		Početka doručo- vací kashy	Datum	Článek den- mku	Platba v měsíci	Jednotlivě		Úhrnem	
	zl.	kr.	zl.	kr.					zl.	kr.	zl.	kr.
Nedoplatky z reka 1892	210	.			3	2/1.	12	leden	13	.		
" " 1893	315	.			7	5/1.	15	" "	25	.		
Nově předepsáno v I. semestru 1894	200				12	14/1.	30	" "	12			50
Úhrnem			725		20	15/2	32	únoru	10			15
Z toho bylo odepsáno v I. se- mestru 1894:					23	16/2.	37	" "	5			
Dle příloženého vypočítal ze dne 3. ledna 1894 čis. 15	25				42	3/3.	40	březnu	19			19
Dle příloženého vypočítal ze dne 6. března 1894 čis. 145	33				45	5/3.	42	" "	23			23
Dle příloženého vypočítal ze dne 13. května čis. 718	12				46	18/3.	43	" "	35			77
Dle příloženého vypočítal ze dne 30. června 1894 čis. 1534	113				65	4/4.	56	dubnu	11			29
Úhrnem			183		73	17/4.	59	" "	18			
Zbyvá			542		112	20/5.	74	květnu	27			32
Úpravená náležitost co saldo			542		118	26/5.	76	" "	5			32
								Celková platba				203
								K tomu že předešlé výkazu pře- neslé zbytky z roku 1893	189			
								a z I. balna 1894	150			339
								Saldo				542

Nesváčily:

Rok 1904/5.

čís. řad.	Jméno otce, matky, star. přímá linie, příbuzní	stav	čís. domu	D. šk. tř. (či stav)	Mlýnský výměr a k. šk. tř. (či řad. a k. řad. byl odměřen.)
	<i>Školní rok 1904/5.</i>				
1.	Štěpánek Josef	domkář	21.	říjnová	24,8. 04. c. 2020. 145. 7. 031. 012. 3028. 112.
2.	Bozjoch Josef	domkář	17.	říjnová školař	24. 05. 01. 1946. c. 2. K.
	<i>Školní rok 1905/6.</i>				
1.	Bozjoch Josef	domkář	17.	říjnová školař	24. 05. 01. 2952. c. 2. K.
2.	Hájková Terézie	dom.	38.	říjnová školař	24. 05. 01. 2952. c. 2. K.
	<i>Školní rok 1904/5</i>				
1.	Bozjoch Josef	domkář	14.	říjnová školař	24. 05. 01. 1572. c. 2. K.
2.	Veselý Jan	"	16.	říjnová školař	říj.
3.	Bozjoch Josef	"	17.	říjnová školař	říj.
4.	Hájková Terézie	"	38.	říjnová školař	říj.

Všerádice:

Rok 1906

číslo rod. číslo	jméno otec (mrtvý, příjmení)	stav	číslo domu	číslo d. č.	Mlýnský výměr a k. území s. d. území.
1.	Nováková Katalína	domkárka (vd. 2.)	41.	- 2.	domkárka 1/2 04. 236 26 60; 20 00. 277 64;
2.	Lermák František	sedník	22		domkárka 1/2 04. 277 64;
3.	Klusa J. Marie Josef	kremlář	77	- 2.	domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;
4.	Moravec Jan	domkár	80		domkárka 1/2 04. 277 64;
5.	Štebníková Marie	vdova	89		domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;
6.	Štebník Frant.	polník	33		domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;
7.	Štebníková Káča	domkárka	21	J. 1/2 04.	domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;
Štebníková rok 1905/06.					
1.	Štebníková Marie	voj. přísl. 12	77		domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;
2.	Štebníková Káča	domkárka	21	J. 1/2 04.	domkárka 1/2 04. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64; 20 00. 277 64;

Příloha 8

Příloha 8: Protokol domácích konferencí – Obecná smíšená škola v Hořovicích

zhoršení a života se percentuálně v pravoúhelníku
 takto:

	a) Neraměšaných mláďat,	b) raměšaných omluv.,	c) raměš. neomluv.
v I. třídě	68.18%	31.59%	2.23%
• II.	82.28%	16.02%	1.72%
• III.	56.11%	36.07%	7.82%
• IV.	55.83%	40.24%	3.95%
• V.	62.90%	25.97%	11.12%
• VI.	30.09%	8.40%	61.51%

K tomu budíž připomenuto, že nedostatek potravin a
 účast školních dětí při potravních a hospodářských pracích
 porušuje nyníjší dobu docházkou školní tak, že procento
 raměšaných mláďat tvoří přibližně číslo.

5. Klasifikace mravů a pilnosti za 1. a 2. leti:

Číslo:	Průměr:	1. let	2.	3.	4.	5.	Poznámka:
I	28	23	5				
		3	12	8	3	2	
II	30	25	5				
		7	14	6	3	-	
III	44	37	6				Palvínová pro mrš. nepřítomnost
		4	25	17	1		nebríděna.
IVa	43	27	11	3			Vaníčková J. rozbijel školky Vaníčková U. a Čepelák Jan pro nevědu
		5	12	20	4		H. Uhlířan nechal školky L. Kocel nepřítomnost
IVb	38	33	3	2			
		4	12	15	6		Uhlířanová Hel. nechal školky Kocel Čepelák nepřít. a Uhlířan
Va	47	29	16	2			Boh. Kocel rozbijel školky
		2	16	22	4	3	
Vb	38	31		6			Julie Kašová pro nevědu
		10	10	12	5		vámí myš.

6. Volné návrhy: Nebyly.

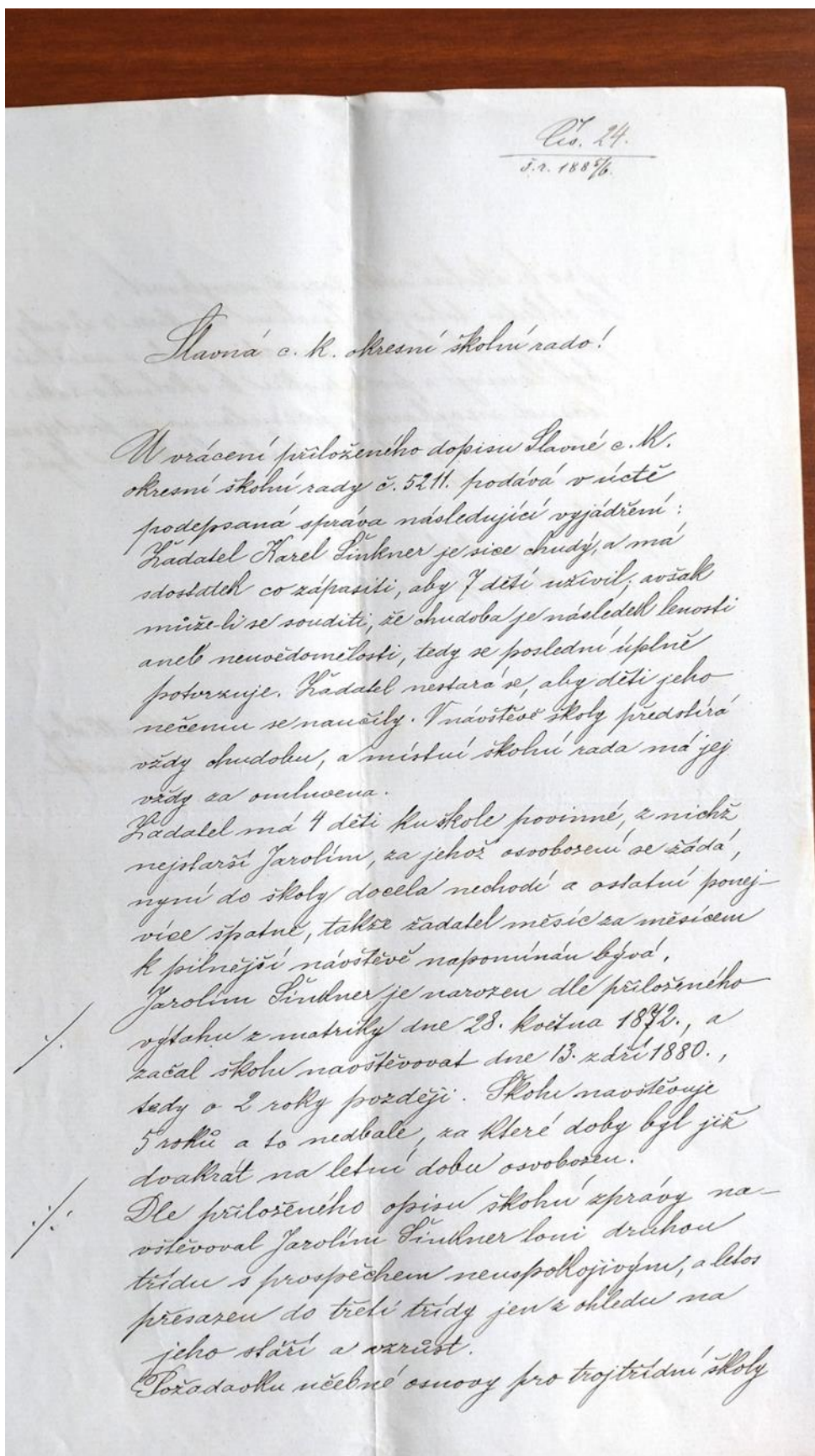
M. Truhlářová,
s. o. napísování.
Jouřková
Fizy
L. Šolová
Překop
Boi. Uhlířá
R. Něborá

Zorupková

Příloha 9

Příloha 9: Dokumentace případu Jaroslava Šinknera, Obecná škola v Záluží, r. 1885.

pro 6. školní rok dosud nevyhovět.
Z ohledu toho, se Jarolím Šinkner o 2 roky
později školu navštěvovati začal, v návštěvě
byl lenivý a pořádku 6. školního roku
dosud nevyhovět, přimlouvá se podepsaná
správa, aby záležitost Karla Šinknera byla
zanulována.

Ze správy školy v Kakušce,
dne 27. listopadu 1885.

Abtuchův
říd. učitel

24/11. 1885

5211
5-280

Vácnost
pánu učitelu
do Zaluží
žádající jej, by vyrozuměl Karla
Šinkuru, že předemnou žádosť
jeho naprosto zamítáme a že
jej přisou potřebujeme, nebude-li
něho syna Jaroslava ihned po-
řádně do školy posílati, o čemž
nám ubrzkou zpráva podána bu-
diz.

C. k. okresní školní rada
v Hořovicích dne 24. listopadu 1885.

Předseda,
c. k. okresní hejtmán:

Gross
Lis 31
v. r. 1885/6.

Příloha 10

Příloha 10: Dokumentace případu Jana Škacha, Obecná pětitřídní smíšená škola v Hořovicích II, r. 1925.

Protokol

sepsaný dne 5. března 1925 při řádné měsíční povadě
skoly učitelského obecné pětitřídní smíšené školy v Hořovicích II.

Povád :

- 1) Protokol o předškolní schůzi schválen.
- 2.) Čtení dřívějších dopisů : Věstník ministr. gymnasií a národních
osvět. sešit 4. - Věstník okres. správy politické a školního úřadu

Přímě klasifikujte, aby neprodukovali čáci, kteří jsou příliš slabí, jsou pak ve svých prvé jenom na odlič oslabování a patí k neprospěchu.
 Větší jedování vyžadují se předy vede opava předy - ve slabších a
 slabších pro příklad dětem udržujte prováděte.

4.) Skupinace: V měsíci dubnu přitopen jsem byl v I. b. křídle čáci, první
 řety na zejména já a pitvější předech. Nemohou-li čáci učení prodepatí,
 jest třeba pomoci jim přivýpní otáčením. V květu a přede opravovali čáci
 díklat. Při opravách nechtě se společně na tabuli vytkne chyby. Ve III. kř.
 rozkládali řety na podmět a přivýpní. Také při člení článků prodepatí
 řety, člení stane se zejména zejména a zejména zejména. Ve II. kř. postřívání
 dátky a trojitéhočísle dle stran a příkří. V I. kř. opravovali čáci rozle
 známé jim přímě.

5.) Návštěva v měsíci dubnu:

	Nezaměstkaných přírodních	Pracovních přírodních	Nezaměstkaných přírodních
I. kř.	95.47	4.53	0
II. kř.	97.32	2.68	0
III. kř.	98.68	1.32	0
IV. kř.	94.64	5.36	0
V. kř.	96.17	3.83	0
VI. kř.	92.62	7.38	0

Jan Škach, čáci III. kř. prouhá se, ačkoliv rodním přímě, že jde do předy.

6.) Káčen zadrž, čistota a (teplota) se provádějí jsou náležitě.

7.) Kolných nádhře netýlo.

Ručena Viktorá,
 zapisovatelka.

Josef Kraus.

Františka Mesteková.

Bož. Větská

Bož. Větská

Protokol

sepsaný dne 23. června 1925 při řádné měsíční
závěrečné poradě sboru učitelského na obecní škole
v Hořovicích II.

Pořad.

- 1.) Protokol o předešlé poradě schválen.
- 2.) Čtení došlých dopisů. Věstník ministerstva školství

V. G. 90.08 8.87

- b) Klasifikace mravů a pilnosti ve 4. Etapletě.

Třída	Všech žáků	Stu- peň	1.	2.	3.	4.	5.	Poznámka
I.	27.	m.	27	-	-	-	-	
		p.	4	12	9	2	-	
II.	28.	m.	22	6	-	-	-	
		p.	9	8	4	3	-	
III.	29	m.	26	1	2	-	-	Fr. Broumský, pro knihu Jan Škald pro školní knihu
		p.	10	5	8	6	-	
IV.	42	m.	34	8	-	-	-	
		p.	4	14	13	8	-	
V.a	43	m.	27	16	-	-	-	
		p.	5	14	14	9	1	
V.b.	35	m.	35	-	-	-	-	
		p.	7	13	6	8	-	

Protokol

upravný dne 8. dubna 1926 při řádné měsíční a klasifikační poradě za přítomnosti sboru učitelského na obecní škole smišenské v Hořovicích.

Porad.

1. Protokol o předcházejícím poradě schválen.

2. Čtení došlých dopisů. Ředitel ministerstva školství a národní osvěty č. 3. Ředitel okresní správy politické a okresní školní výbor v Hořovicích č. 2. Okresní školní výbor v Hořovicích ze dne 10. února 1926 č. 980. Mír červeného kříže. Okresní školní výbor ze dne 3. března č. 1040 oznámí vyučování katolickému náboženství na školách v Hořovicích. Na zdejší škole vyučovati se bude ve 4 odděleních po 2 hodinách týdně. Okresní školní výbor v Hořovicích výnosem ze dne 12. března 1926 č. 1127 zprostil Pavla Čížkovou dnem 15. března vyučování ručním pracím žen. na zdejší škole. Okr. šk. výbor v Hořovicích výnosem ze dne 14. března 1926 č. 1126 přidělil vyučování žen. ruč. pracím 16. března 1926 na zdejší škole slavně Josefě Štokánové v I. odd. po 2 hodinách, v II. odd. po 3 hodinách týdně, úhrnem 8 hodin týdně. Okresní školní výbor v Hořovicích ze dne 18. března 1926 č. 1198 schválil rozvrh hodin změněný v I., II. a III. třídě. Okr. šk. výbor v Hořovicích výnosem ze dne 24. března 1926 č. 1328 zakázal Křesťanskému mezinárodnímu svazu mezdové agitaci komise v Hořovicích počínaje 28. březnem 1926 pořádání jakýchkoliv kursů ve školních místnostech. Okresní školní výbor v Hořovicích dne 8. dubna 1926 č. 1450. Uvolnění konkursního řízení k obzavování def. míst ředitelů, ředitelů učitelů a správců škol při školách národních.

3. Pětná oznámení. Mar. Karcšová nar. 27. XI. 1913 se přestěhovala do Lad. Zborovic okres. strakonický. Zofie Šrpková nar. 9. IV. 1915

Přiměřeně bylo nexasměš. půdních 92.76%, ramesš. omluvených 7.15%, neomluv. 0.09%.

6.) Měření, čistota a teplota ve třídách náležitá.

7.) Klasifikace mravů a pilnosti ve 3. čtvrtletí.

K. třída	Počet žáků	Mravy Činnost	Stupeň					Poznámka
			1.	2.	3.	4.	5.	
I.	49	m	46	3				
		p	6	15	16	8	4	
II.	29	m	27	2				
		p	8	12	4	4	1	
III.	32	m	21	9	1			12. nebříděn. Jan Škach obdržel 3. M. a mravů pro lež; uložka lež ve škole.
		p	4	7	10	10		
IV.	35	m	31	4				
		p	8	6	11	10		
Va	30	m	22	8				
		p	5	11	10	4		
Vb.	35	m	31	4				
		p	9	9	11	6		

8.) Volných návrhů nebylo.

Jan Čížek,
zřizovatel.

Josef Kraus.

Václav Krátný

Anna Nádheřná.

Bož. Věšská

Josef Marouš

Protokol

sepsaný dne 5. dubna 1927 při řádné
množině a klasifikační poradě stou
učitelského občanské školy v Hořovicích II.

Porad:

1. Protokol o předešlé poradě schválen.

2. Uzemí došlých dopisů.

Věstník minister. školství a národ. osvícení
čís. 3. Věstník okres. správy politické a
škol. výboru v Hořovicích č. 3. Výnosem
okres. škol. výboru v Hořovicích ze dne 2./III 27
č. 1148 oznámena oslava 77. narozenin pana
prezidenta republiky. Výnosem o. s. v. v Hořo-
vicích ze dne 27. února 1927 č. 7747 vypracována
správa školy na účelem pravidelné discipli-
nárního řízení, je Jan Škach a Emilie
Panušková, páci IV. třídy rody školy
odcizili knihy z obchodu k. Prohopy
a prodali ji obchod. B. Roubiškovi.
Janu Škachovi pokročeno pokutou do
1000 Kč, nebude-li pravidelně jeho hoch
chodit do školy. Výnos o. s. v. v Hořovicích
ze dne 7./3. 27 č. 1359. Výnosem o. s. v.
v Hořovicích ze dne 24./3. 27 č. 1037 oznámeno

5. Návštěva školy v březnu:

I. A	88.33%	11.67%	0
I. B	90.03%	9.97%	-
II.	92.67%	5.90%	1.43%
III.	95.98%	4.02%	-
IV.	93.40%	6.60%	-
V.	92.38%	6.23%	1.39%

6. vlivota a teplota ve třídách na léta

7. Klasifikace moravě a pituostip z 3. čtrtléti

tr.	Počítá:		1	2	3	4	5	Poznámka
I. A	36	morav	36	-	-	-	-	
		pituostip	7	14	10	4	1	
I. B	33	morav	31	2	-	-	-	
		pituostip	8	11	8	4	2	
II.	44	morav	38	6	-	-	-	
		pituostip	8	11	13	2	-	
III.	32	morav	29	3	-	-	-	
		pituostip	10	9	10	3	-	
IV.	31	morav	23	5	2	1	-	
		pituostip	6	6	11	5	-	
V.	35	morav	31	4	-	-	-	
		pituostip	6	11	12	6	-	

Frant. Štěpnička, řá'k IV. tr. pro nemrav. Solutio
 Jan Fkac, řá'k IV. tr. pro krásu a uhlání' p'istoty 4. stupně
 Emilie Panušková, řá'ky IV. tr. pro krásu 3. stupně.

8. Volné návrhy:

Přijít návrh p. řidič'ho rakoufiti
 z fondu št. kuprim: "Dovídky pro mládež"
 cena 48 Kč.

Václav Trátný,
 zapisovatel.
 Josef Kraus.

zapsáno

Anna Šorkánová.
 Bož. Věšská
 Jan Čížek

Protokol

sepsaný dne 21. června 1937 při řádné měsíční a závěrečné poradě sboru učitelského na obecné škole smíšené v Horovicích II.

Pořad:

- 1.) Protokol o předchozí poradě schválen.
- 2.) Čtení došlých dopisů: Na vědomí vzaty: Věstník minister. školství a nár. osvěty č. 5. a 6. roč. II. Věstník okres. správy politické a okres. škol. výboru v Horovicích č. 4. - 5. roč. 1937. Vynosem okr. škol. výb. v Horovicích ze dne 22. dubna 1937 č. 2.206 oznámen postup učitelky Anny Šorkánové do 7. stupně platového od 1. července 1936. Vynosem okres. šk. výb. v Horovicích ze dne 10. května 1937 č. 2481 byla dána ke vlastní žádosti dovolená pro nemoc od 6. května do 30. června t. r. def. říd. učitelů p. Jos. Karasovi, jeho zástupcem jmenován def. uč. Josef Straus vynosem okr. šk. výb. v Horovicích ze dne 10. května 1937 č. 2474. Vypovězení učitelkou pro II. tř. jmenována abiturientka st. Marie Pechlová od 14. května 1937 do 30. června 1937. Oznámení účastenství všech učitelů rodějí školy na přednášce okr. škol. insp. p. Jindřicha Jány o kreslení ve Zdicích. Ind. uč. rodějí školy, Josefa Šorkánová, nevyučovala v týdnu 16/5 - 21/5 37, jakto onemocněla zánetem průdušek. Okr. škol. výb. oznámene nahrazení jejích hodin vyučovacími kádními učitelů. Josef Haníček, žák I. tř., nar. 8. června 1918 ve Svoboděch, přestěhoval se s rodiči do Homárova 14. května 1937 a Marie Burgersteinová, žákyně I. a tř., nar. 27. března 1920 v Tustiči, do Horovic I. Okres. spr. pol. v Horovicích rasílá vyhlášku ze dne 4. května 1937 č. 179, týkající se záka.

6.) Kázeň a čistota náležitá.

7.) Ve IV. čtvrtletí provedena klasifikace mravů a pilnosti žactva takto:

Třída	Počet žáků	Pravy žitost.	1.	2.	3.	4.	5.	Poznámka.
I. a	35	m.	35	-	-	-	-	
		p.	4	15	8	3	2	
I. b	33	m.	31	2	-	-	-	
		p.	10	11	7	3	2	
II.	43	m.	35	8	-	-	-	
		p.	7	15	18	3	-	
III.	33	m.	23	9	-	-	-	
		p.	9	8	12	3	-	
IV.	30	m.	22	7	-	1	-	Jan Šlach 1. st. a mr. pro prádel a nechození do škol by Jan Šlach neříděn.
		p.	5	5	13	6	-	
V.	35	m.	29	5	1	-	-	Dr. Šlachl 3. st. a mravů, pro neposlušnost a drze odmlouvání.
		p.	6	10	11	8	-	

8.) Postup žactva ve školním roce 19²⁷/28.

Třída	Kapsáno		Opakuje		Postoupí		Bude navštěvovat		Celkem	Poznámka
	k.	d.	k.	d.	k.	d.	k.	d.		
I. a	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
I. b	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
II. a	-	-	2	1	19	15	19	15	34	
II. b	-	-	↓	↓	15	15	14	16	33	
III.	-	-	-	-	19	21	19	21	40	
IV.	-	-	1	-	19	13	20	13	33	
V.	-	-	1	3	11	19	12	22	34	

9.) Volné návrhy: Zakoupeno „Zhrození na škol. nar. podle nové osnovy“ od Ed. Loudy za 8 Kč. Hoptův „Šťáněk“ za 7 Kč, „Deník pluk. Suce“ za 25 Kč a „Příběhův „Prácheň“ za 33 Kč. Usneseno zaslati „Českému srdci pro Slezsko“ 5 Kč a „Čar. jednot. severočeské v Praze“ též 5 Kč.

Anna Dorkánová,
napsovatelka.

Karolína Šuchlová
Václav Krátný
Jan Čížek
Bož. Vělková

Josef Kraus.